

Slovenski

GLASNIK.

Lepoznansko - poduččen list.

Štev. 4. V Celovcu 1. aprila 1866. IX. tečaj.

Smrt Hasan - bega.

(Prosto po Valvazorjevej povesti zložil Janko Pajk.)

Kaj vihrá na sivem Siget-gradu?

Plahutá ko nad pečino orel,

Kakor orel, kakor sivi sokol.

Nit' je orel, nit' je sivi sokol:

5 Da je orel, k nebu bi se vzdignil,

Da je sokol, k zemlji bi se spústil.

Tudi niso sivi golobiči,

Golobiči, miroljubni tiči;

Ampak to je zástava vojaška,

10 Zástava, čet turških znanovavka.

Kdo jih šteje, kdo jih le pregleda,

Ki vrvijo ob deročo Dravo?

To ni vojska, to je gosta megla,

Iz Podravja se napajajoča,

15 Po Podravji se pomikajoča;

To ni vojska, le oblaci temni,

Strah in grozô Sigetu proteči,

Sigetu in Zrinjskemu glavarju.

Jaoh tebi, o slavonska zemlja!

20 Kar si žita drobnega shranila,

Turška sila žito vse povzila;

Kar si vina rujnega rodila,

Turška sila vino posušila;

Kar je čreda živ'ga nakotila,

25 S tem Turjád svoj trebuh si polnila.

Tvoji momei turški so robovi,

Tvoje hčeri róbinje só turške,

Tvoja deca jaduá poturica,

Poturica, carova sužnica. —

30 Na konjčicu čilem jaše care,

Silni care, stari Solimane.

Bela brada v nedrije mu pada;

Brada je častna, al' okó djavólsko!

Grdo gleda, grje zapoveda:

35 „Hasan beže, véрни vselej sluga!

Verno si mi do sedaj begóval,

Ali dnes si, beg, se iznevéril.

Kjer izhaja to rumeno solnee,

Pa do morja, kam zvečer zahaja,

40 Od polnoči, kjer rodí se tmina,

Pa do zemlje črnca Arapina,

To je moja prava dedovina.

Mi smo strme gore prehodili,

In globoke reke promostili;

45 Zime, leta v bojih prestajáli,

Niti smo se čému kdaj udali;

Ali danas, jadni! tu stojimo,

Drave vode, jadni! se bojimo,

Ne več Turci, nego turške bule!

50 Nu poslušaj, kar ti pravim, beže!

Ino v pamet dobro si zapiši:

Ti postavi most čez reko Dravo,

Ako v treh dneh mosta ne postaviš,

Pa ti ná! od moj'ga svitka robec!

55 Kolnem se pri svojej sivej glavi:

Štrti dan na njem vисиš pri Dravi.

Tiho beže cara je poslušal,

Tiho slušal: draga mu je glava.

Pa on hajdi! stavit most čez Dravo,

60 Kar je gozda, va-nj se Turk zasuje,

Kakor vihra, kedar v les prihruje;

Seka, cepa, dobje krog se maja,

- Kakor v letu, kedar tresk razsaja.
 Eden vzdiga, drugi dalje mika,
 65 Od delávca bregi mrgolijo,
 Kakor mravelj, kakor býelic urnih.
 Vik in trušč in grozno krog bučenje,
 Da omolkne Dravino vršenje!
 Gorko ti je gledat' to mostjénje,
 70 Górze ti je čútili trpljenje,
 Da! trpljenje jadnega kristjanstva!
 Turek seče, tram na kavra meče,
 Turek viče, kaur tram premiče,
 Turek plavi, kaur stebre stavi;
 75 Kar odplava, plača kavra glava.
 Da ni Drave, solz bi reka tekla,
 Solz kristjanskih ino potne srage.
 Prva zora, že stoji stebrovje,
 Druga zora, čez leži tramovje,
 80 Tretja zora, — stráha se je skrila, —
 Val pridere, slan od gorske plohe,
 Tok divjá, se jaren v most zažene,
 Tram prerase, mostni strop privzdigne:
 Strašen lom in silni pok tramovja! —
- Opombe.** 26 momci junaki. 28 poturica poturčenec. 49 bula žene.
 72 kaur, kristjan po tursko. 90 kúkala žalovala.

G o l i d a.

(Povest, po resnični dogodbi spisal J. Jurčič.)

I.

Ko je bil padel Napoleon po nesreči na Ruskem in po izgubljeni bitvi pri Lipsku z vrha svoje sreče, začeli so Avstrijanci zopet misliti na izgubljene slovenske dežele, ktere je bil Napoleon pod imenom „Ilirija“ spravil pod svojo oblast. Sosebno iz juga gori so se pomikala avstrijska krdela. Na več krajih so se sprijeli graničarji in Francozje, kateri poslednji so se hitro umikali iz dežele, ker niso čutili hrbta zaslonjenega.

Ponkračev mali mlin je stal v odljudni dolinici pri majhnem potoku. Bilo je okoli devetih zvečer, ko je mlinar Ponkrác, kacih pet in trideset let star mož, lino odprl, na vse strani po mesečni noči pogledal in potem pomeknivši se nazaj, mlinsko lino zopet zaprl in djal svoji ženi: „Neža! zdaj pa jaz menim, da bi že smela en žakelj ječmena zasuti. Žive duše ni nikjer čúti; menda so že odšli francoski in hrvaški soldatje. Le mali mérníški žakelj izvleci izpod kleti, jaz bom pa zatvornico odperl.“

Rekši odpahne duri, ktere so bile z velicim, skoro pol čevlja debelim tramom zavarovane, in gre zatvornice odpirat; Neža, njegova žena, ki je bila za kakih pet zim starša od njega, vzdigne v kotu tri deske iz tal in pokazala se je luknja v zemljo. Tu noter sta bila žito in druge vrednosti skrila pred sovražniki. Kmalo se je zaslišalo klopotanje velikanskega mlinskega kolesa.

„Daj no brž daj!“ vpije mož, ki je bil zopet nazaj prišel in skrbno zapehnil vrata.

„Ali je težko; čakaj, da na glavo denem. Vpiti pa ni treba tako, fanta boš zbudil, ki je zaspal,“ oglašja se mlinarica iz podzem-ske luknje, in precej potem pride z žakljem na glavi po lestvi gor. Mož pogleda na stransko klop, kjer je spal devetletni fantič pa vzame ženi žakelj z glave in ga nesé na tečaj zasipat.

Dolgočasno in enomerno se je razlegalo šumenje na lopate padajoče vode in klopotanje mlinskega sita, ki je izpod kamna treslo moko v predal. Slabo brleča leščerba je na pol osvitljevala prostorni z vsakovrstnim orodjem in razno šaro napoljeni mlin.

„Neža!“ djal je mlinar Ponkrác, ko se je vsedel na panj svoji ženi nasproti in pipo tobaka napravil, „Neža! Janezek razodet spi; zeblo ga bo in zgjavja nima nič. Vzemi moj kožuh tam s klina in odeni ga, pa pod glavo mu kaj zatlači.“

Skrbljivo je mati postregla spečemu sinu, kakor je mož ve-
leval in se zopet vsedla v dve gubi.

„Neža,“ začne zopet Ponkrác govoriti, „na današnji dan je ravno dvanajst let, kar sva se vzela. Kregala in prepirala se nisva hvala Bogu, kaj ne, da ne!“

„Kako ti to na misel pride, ravno nocoj!“ zavzame se ženica.

„Glej ravno to sem ti hotel povedati. Tako mi je nekaj ču-dno pri srcu že celi dan. Otodi sem Janezka pogledal, pa se mi je tako milo storilo, da so mi solze v oči prišle. Da bi le že enkrat nocojšnja noč minila! Posebno zdaj zvečer, ko se je doli z rebri slišalo streljanje, bilo mi je prav tesno. Nikjer nisem imel mirú. Kaj praviš, kaj to pomeni?“ djal je mlinar.

„Beži, beži!“ — zavrne ga žena, „saj si bil včasi pameten! Kaj bi take prazne marnje imel. Misli na kaj božjega, en očenaš pomoli, pa te bo minilo.“

„Saj zdaj me je že ponehalo nekoliko. Le popred sem vedno mislil, da bo še gotovo kaka nesreča prišla na najino hišo.“

„Kar je božja volja, to se bo zgodilo. Fajmošter so djali, da še las človeku z glave ne pade, če Bog tega noče. — Le izbij si vse neumnosti iz glave, pa se Bogu priporoči in malo zadremlji. Sinoči nisi spal, truden si. Bodem že jaz čakala, kedar ječmen po-teče, potlej te bom že zbudila, da boš zatvornico spustil in vodo priprl.“

Ponkrác je bil dober mož, ubogal je ženo in se je vlegel. Kmalo je glasno smrčal. Žena pa je sklenila roke in je jela moliti.

Ni dolgo tako čepela, ko nekdo glasno na vrata potrka. Mli-narica se je tako ustrašila, da se ni mogla z mesta ganiti. Še le ko

v drugič nekdo močneje suné ob vrata in je bilo tudi več glasov zunaj slišati, plane po koncu in potrese moža za roko: „Vstani!“
 „Kaj pa je!“ praša Ponkrác še na pol v spanji. — „Ali se je že ves ječmen semlel?“

„Nekdo trka na vrata! Kaj hočeva početi? Odpreti ne sme-va!“ pravi mlinarica.

Ponkrác skoči na noge. Ravno v tem hipu je začel tisti zu-naj strahovito na vrata nabijati.

„Kdo je?“ praša mlinar, kar je najglasneje mogel.
 Zunaj sta se dva glasa odzivala in loputala ob vrata še bolj, ali mlinar ni razumel, kaj bi rada.

„Francozje so!“ djal je svoji ženi, — „odpreti morava, dru-gače nam vrata razbijejo ali pa zid razkopljejo.“

„Bog in sveta mati božja pomagaj!“ izdihne mlinarica. Pon-krác pa odrine zapah in odpre duri.

Ker je bil mlin čisto na samoti, ni bilo še nikdar nobenega vojaka blizo. Lehko si je torej misliti strah matere mlinarice, ko je videla dva moža grda, velika, s puško in sabljo v mlin stopiti. Brž se je vstopila pred svojega sinčeka, ki se je bil v tem hrupu zbudil in boječé stisnil za materin hrbet, kakor da bi bil tu naj-bolje zavarovan.

Prvi izmed dveh vojakov je bil krvav po obrazu. Bil je menda ta dan v boji ranjen. Strahovito grdo je gledal, kakor je mlinarica včasi pozneje pravila. Drugi je imel neko košarno v roci, ktero je na tla postavil. Oba sta začela zdaj ogledovati okoli sebe. Prvi je vzel pest moke iz kadunj; ko pa vidi, da ni pšenična, vrgel jo je jezno po tleh. Moral je biti lačen; kajti hleb kruha, ki ga je zagledal, poprijel je z obema rokama, in razdelila sta si ga; vsak pol v roko vzemši, sta začela mirno grizti skorjo za sredico.

Mlinar in mlinarica sta se že tolažila, da ne bo nič hudega, da se bosta najedla in šla. Mlinarici sta se že skoraj smilila, ko je videla, kako jima črni kruh v slast gre. Stopila je torej tjekaj v stransko mlinsko kamrico, tam vzela s peči pol sklede kaše, ostanek nocojšnje večerje in jo je jima postavila.

Toda tisti grdogled je tako neznansko zarentačil, da je mli-narica strepetala, prijel skledo, kašo in žlico, in vse vkup tresčil na tla. Tovarš mu je nekaj povedal, oziral se je potem navzgor po gredah in mlinarici vpil: „gallina, gallina, gallina!“

„Menda bi golido rad imel,“ reče žena vsa v strahu možu.

— „Pojdi pojdi pa mu prinesi golido, naj počne ž njo, kar hoče.“
 In Ponkrác gre tje v zadnji kot, poišče med drugo posodo golido, iz hrastovih dog narejeno in spodej z železnim obročem na-bito. To nese Francozu.

Gallina, kar je Francoz hotel imeti, pravi se v romanskih jezikih kokoš. Ko je torej vojak videl, da mu je mlinar golido namesti kokoši prinesel, mislil je, da se hoče iz njega norca delati. Jezen je bil že morda zavoljo bolečine, ki mu jo je rana prizadela, še bolj pa se je pri tej priči razjaril. Ko bi trenil, pograbi golido

in mlinarja tako z železnim robom po glavi udari, da se je mož kar zvrnil in ne ganil več.

Vidé moža mrtvega na tleh, začne mlinarica strahovito vpiti in na pomaganje klicati. — Mali Janezek pak kljubovavno s palico nad Francoza zamahne, ki je očeta tako udaril, da so padli.

Morda tujj vojak ni mislil kmeta na smrt udariti; kajti nekaj časa je strmé gledal, kaj je naredil, potem pa prijel pajdaša in oba sta se naglo odpravila. Drugi izmed nju je celó pozabil svojo košarnico, v kateri je bilo nekaj zavitega.

Bilo je pa tudi za hudobneža poslednji čas, da sta se odtegnila. Kajti komaj dobrih pet minut pozneje je prišlo kacih pet kmetov s palicami in beti oboroženih mimo mlina, ki so že od daleč slišali vpitje in prišli gledat, kaj je.

Nič ni pomagalo, da so pobitega mlinarja škropili z vodó. Hudobnež ga je bil z železnim robom težke golide ravno prek desnega senca tako udaril, da je bil na mestu mrtev.

Da bi bili šli za Francozoma, to se jim ni varno zdelo; ker vedel je vsak, da se vse krdelo pomiče proti meji, da je po tem bolje, če je človek čim dalje od njih.

Ko so pa popuščeno Francozovo košarnico preiskali, našli so v njej v cunje zavitega kacega pol leta starega — spečega otroka.

II.

Vsakovrstne nadloge in hude skušnje človeka v življenji pesté in učé, da vse mine, da vse, kar rad ima, naposled izgubi. — Ali te skušnje in bridke izgube, ktere se v tistem hipu, ko pridejo nad človeka, kakor bi z neba padle in ga potreti hotele, zdé človeku kakor neizbrisljive in nepozabljive, vse te izgube se s časom bolj ali menj zbríšejo in utopé v spominu. Človek vse pozabi in le še kedaj, zdaj pa zdaj mu pridejo na um. Ali namesti tiste teže, tiste smrtné tuge, ostane mu le še mila otožna misel na-nje.

Tako je tudi mlinarica s časom utolažila se in nekoliko pozabila nesrečne in strašné smerti svojega moža, da-si ravno je imela človeka v hiši, kateri jo je moral večkrat tiste strahovite ure v mlinu opominjati, namreč malega otroka, ktereга je bil eden francoskih vojakov pozabljivši v košarnici tisto noč v mlinu popustil.

Ker je bila dobra žena, smilila se jej je mala božja stvar in mislila je: najboljša molitev za dušni mir in pokoj umrlega ali bolj prav usmrtenega moža bode pač ta, če otroku, ki ga je sovražnik nosil seboj, skažem največo dobroto, da mu bom mati in ga kakor dobrega kristijana izredim. Tako je ostalo ubogo dete neznanih starišev v mlinarčini Ponkráčevkini hiši. Podpiralo jo je v tej krščanski nameri tudi to, ker je za gotovo mislila, da je tuj vojak otroka kje ukradel — Bog vedi s kakim hudobnim namenom. Da-si ravno se je tedaj več kmetov v okolici oglasilo, ki so izrekli, da otroka za svojega vzamejo, vendar ni Ponkráčevka nikomu hotela tega dobrega dela prepustiti.

Mali Pavlek, kakor so otroka imenovali, je tedaj zrasel v Ponkračevkini hiši. Mlinarica ga je rada imela in ga ni nikjer nič ločila od svojega pravega sina Janezka, ki je bil dorastel do mladenča.

Vendar čudno je bilo, da mlinarjev sin Janez ni bil tiste misli z materjo. Nikdar ni mogel pozabiti, da je tega vsiljenega brata prinesel eden tistih dveh mož, ki sta očeta pobila. Zató ga je od prve mladosti pisano in postransko gledal, ter mu nagajal, kjer je le mogel; večkrat se je celo pokazalo, da ga sovraži. Že kakor fantalin je Janez jemal skrivaj otroku kruh, ki mu ga je mlinarica dala in pozneje, ko je prisiljeni brat hlače obul in začel okoli hiše letati, jel ga je dostikrat tepsti, če le matere ni bilo zraven, očitaje mu, da je „očeta ubil.“

Ponkračevka je sicer zapazila to, skrbelo jo je, kaj bo, če ostane sin vedno tako porednega srca; zato ga je vselej ostro kaznovala in sicer tembolj, ker je videla, da je mali Pavlek tih, priden in ubogljiv fant. Pa ker ni mogla povsod biti in svojih otrok ne vedno pred očmi imeti, to kaznovanje ni dosti pomagalo.

Ko je bil Pavlek toliko dorastel, da je mlinarjeve krave pasel v bližnjem soseskinem spašniku, pokazal se je drugi del tega čuda, namreč, da so vsi mladi fantalinje, pastirji iz obližnjih vasi „malemu Francozku“ nagajali in mu veliko prizadeli. Ker je bilo znano, kako je v mlin prišel, zvedeli so fantinje od svojih starih domá čudno pravljico od „golide,“ ter so mlinskega pastirja sploh „Golida“ imenovali. Ti mladi poredneži, starejši in močnejši od ubozega dečka, suvali so ga prav dostikrat po izgledu „mlinskega Janeza,“ rekši: „Le dajmo ga, sicer nas bo, kadar doraste, vse z golido pobil, kakor njegov oče, hudi Francoz.“

Zavoljo teh sirovosti se je pa fantič svojih vrstnikov vedno ogibal. Gonil je krave vselej tjekaj na pašo, kjer je vedel, da drugi ne pasejo in tam je revež sam sedel, sam jokal. Ker ni imel ljudi, da bi se bil z njimi pogovarjal, govoril je svojim kravam in je mislil, da ga zastopijo. Ker ni imel nikogar, da bi se ga bil oklenil, imel je svojo kravo Lisko rad, ter je njej tožil, kako je ta in uni hudoben in jo je prosil, naj ga pobode, ako ga bo še tepel ali lasal.

Ker mu je bilo na paši dolgčas, sedeval je rad na ilovnatem jarku in je za igro gnetel ilovico in narejal razne reči iz mehke prsti: ljudi, ki ga niso topli in z Golido zmerjali, krave, hiše, cerkve in druge reči. To mu je bilo edino veselje, in ker je dan na dan to isto delo ponavljal, izuril se je bil v tem zidanji in upodobovanji v ilovici tako, da se je bilo čuditi. Ali še tega veselja mu hudobni tovarši niso pustili; vse, kar je Golida sezidal z umetno ročico, raztepli so mu iz gole porednosti.

Edina mlinarica ga je rada imela in skrbela za-nj ko prava mati. Ali mlinarica se je bila jako postarala. Skrbi in nadloge so jej bile glavo pobelile.

Pavlek še ni bil dvanajst let spolnil, ko mu je edina dobrotnica Ponkračevka umrla.

Nekega popoldne je Pavlek sedel blizu ceste pri svojih ilovnatih podobah in hišah in je milo in britko jokal. Janez, ki je bil gospodarstvo v mlinariji prevzel po materni smrti, povedal mu je ravno danes, naj si drugej poišče službe in kruha. In ubogo dete ni vedelo, ni kam ni kod se kruh dobi; v obližji niso nikjer pastirja potrebovali in nikjer ni vedel za človeka, ki bi Golido pod streho vzel. Pa to mu ni bilo še najbolj hudo, tega še ni tolikanj mislil. Le to mu ni šlo v glavo, kako bo v kaki drugi hiši mogel spati, kakor v tej, v kateri je „mati“ živela in umrla, ktera mu je bila kakor očetovska hiša. Da se od Janeza loči, to mu ni moglo biti hudo, ker on ga ni imel rad; le to ga je peklo, da ne bo več teh krav pasel, ki so mu bile edine prijateljice. Šel je tje k Liski, ki je mirno mulila travo ob cesti, obesil se jej je na vrat in je jokal in jokal in govoril: „O ti Liska ti, kdo te bo pasel, kdo te bo vračal, ko mene ne bo! O ti reva ti, morda boš s šibo tepena potlej, ko bom jaz šel preč!“ In kakor bi ga bila krava razumela, pustila je travo in ga gledala in z ušesi migala. Pavleku so se pa še bolj solze udrle po licu.

V tem hipu zagleda nekoga stati tam pri svojih ilovnatih podobah. Bil je tisti gospod, kterega je v nedeljo videl pri farni cerkvi in o katerem so ljudje djali, da podobe v altariji popravlja. Pavlek, ki ni bil drugzega človeka vajen videti pri svojem ilovnatem jarku, kakor hudobneže, ki so njegovo delo s palico razbrskali, mislil je tudi zdaj, da hoče ta gospod vse njegove podobe razkopati; sosebno ga je v tej veri utrjevalo, ker je videl, da ima tujec palico v roki. To mu je bilo pa vendar preveč; danes je na zadnje pasel, na zadnje gledal svojo kravo iz ilovice narejeno, tako podobno Liski in danes na zadnje bi pustil, da mu vse to kdo razruši? Da-si ravno ste mu še dve debeli solzi na okroglem licu viseli, popade ga vendar srd, in stisnivši svojo palico, leti tje in jezno govori: „Vi! če mi razkopljeto to, pa vas udarim!“

Tuji gospod pazljivo ogleduje te podobe, nasmehne se dečku in pravi: „Nič se ne boj, ne bom ti nič poškodoval. Ali si ti sam to naredil?“

„Jaz sam,“ odgovori deček in pobesi svojo palico.

„Kdo te je naučil?“ vpraša dalje tujec.

„Sam sem se naučil,“ odgovori Pavlek.

Podobar ostro pogleda dečka in videvši objokane oči in solzno lice, prša ga: „Zakaj si se pa jokal?“

To vprašanje je storilo, da se je fante svoje nesreče zopet domislil. Brž začne zopet plakati, briše si z rokavom solze in na drugo in tretje prašanje še le odgovori:

„Janez je rekel, da ne bom več njegovih krav pasel, da bom moral iti proč.“

„Kdo je ta Janez?“

„I Janez!“ zatrdi Pavlek, ki je menil, da se to ne dá drugače povedati in da je to ime povsod znano.

„Kam pa pojdeš potlej?“

„Ne vem!“
 „Ali bi hotel iti z menoj. Pri meni ti bo dobro, ne bo ti treba krav pasti, jaz te bom učil še lepše podobe delati, kakor so te. Tudi te ne bom strani gonil, kakor ta Janez. Samo priden boš moral biti in vsega boš imel. Novo obleko ti bom dal in marsikaj lepega. Ali bi šel z menoj?“

Pavlek debelo gleda, solze se mu ustavijo in tri pote z glavo primuza, da bi šel.

„No! precej jutri odrineva. Zató se moram pa še s tvojim Janezom pomeniti. Ženi svojo živino domú, jaz grem s teboj.“

Ali to ni bilo lahko, kakor si je tuji gospod mislil. Pavlek je imel neznano dosti pomislekov in bojazni, zdaj precej domu gnati, ko je še solnce za dva moža nad gorami. Trdil je, da ga bo Janez gotovo pretepel, če pred domú prižene, predno Avemarijo zazvoni. Še le po dolgem prigovarjanji in ko mu je gospod obljubil, da ga bo on varoval pred Janezom, če ga bo hotel tepsti, zbral je deček svojo čedo in jo je podil proti domu. Večkrat pa mu je med potoma na misel prišlo, da ga bo Janez vendar-le tepel, ker pre-zgodaj živina domú pride. Vselej pa mu je gospod zagotovil, da se nima nič bati, da bo on za-nj govoril in ga tudi branil.

Mlinski Janez je mislil, vidé tujega gospoda z Golido iti, da mu bo menda živino zarubil. Strahoma je posnel klobuk z glave, gledal ko zajec in na mestu stal ko privezan. Ko je pa slišal, da tujec ni berič iz kancelije, čeravno sukno nosi, ampak da je mestni podobar, ki altar popravlja in ki bi Golido s seboj vzel: vrnila se mu je brž hudobna natora. Bil je menda fantu nevoščljiv take sreče; zakaj komaj mu je tujec povedal, da je od fanta slišal, da ga misli proč dati od hiše in da ga on meni seboj vzeti: brž se Janez premisli in pravi Golidi:

„No, ti kajon! pri moji hiši si kruh jedel, dokler nisi bil za drugo, ko za lego; zdaj ko bi lahko za kako delo prijel in dobrote povrnil, zdaj bi rad pa šel.“

„Saj si mi rekel, da bom moral iti,“ odgovori jokaje se Golida.

„Kaj imaš ti okoli raznašati, kaj sem jaz rekel, kaj? Seme ti, semensko!“ Rekši pograbi mladi mlinar fanta za ušesa, hitro ko blisk. Gospod je imel dosti opraviti, da je dečka ubranil. Spoznal je pa tudi brž, da ta neusmiljeni mladi gospodar tepe fanta brez vzroka iz samega sovraštva. Sklenil ga je na vsak način rešiti takega gospodarja, kateri bi mu s časom z enacim sirovim ravnanjem ne samo lepe dušne darove zatrl, ampak ga tudi telesno pohabil. Zastonj je bilo vse podobarjevo prigovarjanje, ki je djal, da ako mu dobro hoče, mora pustiti mladi mlinar dečka njemu. Janez je le odgovarjal, da fantinu tudi pri njem ni sile, „da ima jesti in piti dovolj.“

Podobar je naposled šel. Komaj je izginil Janezu izpred oči, ko je zopet začela dečku padati Janezova roka okoli ušes kakor toča, „da bo vedel drugikrat take škrice k hiši voditi.“

Ali dve uri pozneje se je tuji gospod zopet vrnil, in zdaj ne sam, ampak s fajmoštrom.

Janez se je duhovnega gospoda bal, bolj ko vseh ljudi. Ko je torej tudi iz njegovih ust slišal prigovore, da naj dečka pusti z le-tem gospodom iti, da bo kedaj kaj iz njega, ni se upal več ustavljati.

Še tisti večer je zbral Pavlek Golida svoje tri cape vkup, vzel jokaje slovó od mlinarjeve hiše, od vsacega kota posebej, še enkrat pogledal v hlevu krave, Liski nekaj govoril in potem odšel z gospodom.

Ko je šel čez bližnjo vas, leteli so fantinje vkup kričé: „Golida gre preč, Golida gre z nekim gospodom!“

III.

Zopet je bilo poteklo kacih petnajst let.

V samotnem Ponkračevem mlinu kakor v bližnji vasi so bili menda pozabili že vsi ubogega Golide. Nihče ni vedel, kje je in kaj je iz njega.

Ali v mlinu se je bilo v teh petnajstih letih marsikaj spremenilo. Janez se je bil kmalo po Pavlekovem odhodu oženil in lepo doto mu je žena v hišo prinesla. Ali božjega blagoslova ni bilo v tej hiši. Kakor bi ga bil Bog hotel kaznovati, da je poprej z ubogim sirotinskim dečkom dostikrat neusmiljeno ravnal, obiskovala ga je nesreča za nesrečo. Bil je slab gospodar; kar je njegova ranjca mati prigospodarila, to je od leta do leta zagospodaril. Živina mu je crkala; kar je vsejal, ni obrodilo; povsod le nesreča. Tudi mlin mu ni tako nesel, ko materi in očetu v prejšnjih časih. Ker je bil namreč lakomen, jemal je celó od žita, kar so mu ga prinesli, večo merico, kakor drugi mlinarji. To pa so kmetje v okolici kmalo spazili in niso več hoteli k njemu v mlin nositi. Nosili so rajši daleč drugam.

Ponkračev Janez je imel troje otrok. Te in ženo je moral živiti. Ker je pa začelo večkrat še živeža zmanjkovati, začel je na posodbo jemati, dolgove delati.

Nobeden kvas pa rajši ne shaja ko dolg, pravijo stari možjé. Tako je bilo tudi pri mlinarju. Pred ko je sam sprevidel, sedel je tako v dolgovih zakopan, da mu že ni bilo mogoče izbresti iz njih. Kaj ko bi bil sam! Ali imel je ženo, imel je troje otrók!

Skusil je revež, kaj je skrb, kaj nadloga; ali pomagati si ni vedel.

Nektero noč ni očesa zatisnil.

Ali vse ni nič pomagalo.

Tisti, ki so mu posojila upali, jeli so ga tirjati od vseh strani. On jim ni imel kaj vrniti; saj še otrokom ni imel jesti dati. Razglasilo se je, da bodo dolžniki Ponkračev mlin z zemljiščem, orodjem in pohištvom vred prodali. Bil je dan povedan, kedaj bo dražba, kedaj naj pridejo tisti, ki želé kaj kupiti,

Prišel je tisti dan. Pred Ponkračevim mlinom je stala mizica, za mizico je sedel uradnik od gosposke in berič, okoli in okoli pa so stali možje kupčevci in gledavci.

Mladi mlinar Janez pak je ležal doli pri potoku na travi in se je valjal kakor nor po tleh in jokal in Boga klical in vse svetnike na pomoč. Slišal je, kako se oddajo njegovo blago, orodje za orodjem, posoda za posodo in ni imel nobenega denarja, da bi to ali ono reč sebi otel. Berač je bil zdaj, še slabejši ko berač, kajti ni bil sam, ampak je imel otroke, in to noč že svoje strehe ne!

„Ena golida z železom okovana, dva groša, kdo dá več!“ zaslíšal je Janez beriča klicati.

Naglo je skočil na noge. Kaj je bilo, ki ga je pri besedi „golida“, tako ganilo? Ali se je domislil pri ti besedi, kako neusmiljeno je nekđaj z enim človekom ravnal; ali mu je na mar prišlo, da je bil njegov oče ravno s to posodo ubit, da mu je torej svet spomin, ki ne sme v tuje roke priti.

„Stojte!“ kričal je mlinar. — „Jaz bom sam dva groša kje dobil, če ju imam vbogajme sprositi, pustite mi golido.“

„Štiri groše!“ oglasil se en glas, in ko se ljudjé po njem ozró, zagledajo mladega gospoda, ki je bil ravno prišel. Bil je kacih pet in dvajset let star in lepo opravljen. Vsi se čudijo, da tak gospodič golido licitira.

„Za božjo voljo, saj ste ljudjé, pustite mi samo to golido!“ prosi mlinar.

„Pet grošev bom dal.“

„Goldinar, dva goldinarja!“ oglasil se mladenec.

„Ena golida dva goldinarja!“ klical je berič.

Vse je strmelo, vse je gledalo mladega gospoda. Menili so, da se mu v glavi meša. Mlinar pak je stal osupnjen, potr, menil je, da se mu sanjá ali pa da se je ves svet zoper njega zarotil. Še pogledal ni po njem, ki je golido plačeval.

„Koliko je ta mož dolžen, ki mu blago prodajate,“ praša mladi tujec uradnika pri mizici, odštevši denar za golido.

„Več kakor je njegova domačija vredna in vsa drobnjav. Dve tisoč in še nekaj goldinarjev,“ odgovori mu oni.

Mladenec posegne v žep in izvleče veliko mošnjo, odpaše svojega mačka od pasa in vse vkup vrže v golido.

„Ni treba več na drobno prodajati, jaz sem plačnik za vse,“ reče mladi gospod uradniku.

Potem se obrne k mlinarju, ki je kakor omrl v tla gledal in za vse nič več maral.

„Janez!“ ogovori mlinarja. Mlinar kviško pogleda. Srpo gleda tujca. Kakor mrena mu je nekaj padlo spred oči, tega človeka je spoznal, to je bil Pavlek, to je bil tisti, ki ga je v mladosti sovražil, tepel, ki ga je Golida imenoval.

„Janez!“ Tukaj imaš golido in v golidi toliko, da si domačijo in svoje premoženje rešiš. Hiša, v kateri je tvoja mati živila, in v

kteri sem jaz veliko dobrega vžil, ne sme v tuje roke priti. Naj golida, ki je enkrat nesrečo v to hišo prinesla, čeravno nisem bil jaz kriv, prinese zdaj po meni srečo. Bodi srečen, Boga ne pozabi, golida naj ti bo spomin na očeta, na mater in na-me — na Golido, kakor si me včasih kličal. Bog te obvaruj!“

Rekši odide Pavlek naglo; mlinar je gledal za njim, gledal zdaj kablico v roci in denar v nji, zdaj ljudi okrog. Ne — to niso bile sanje, to je bila resnica, saj so dolžniki od vseh strani prihajali, mlinarju srečo voščili in so bili vse drugi ljudje.

Mladi Ponkrac je poplašal dolgove. Ni bilo treba ne njemu, niti njegovim otrokom na tujem strehe iskati. Božji blagoslov se je povrnil v hišo mlinarjevo; kmalo je bila premožnejša ko popred. Ali tudi Janez je postal ves drugačen mož in ni mu bilo večega veselja, kakor kedar je prišel Pavlek, sloveč podobar iz Trsta in je prašal, kje je golida. To posodo hranijo v Ponkračevi hiši še današnji dan, in kdor jo v prvič vidi, pripovedujejo mu vse te čudne reči o njej.

Moj dom.

Zložil J. P.

Kjer Sava po dolu zelenem šumi,
 Kjer bister studenček spod skale vrši,
 Kjer cerkvice bele po gričih stojé,
 Kjer gore visoke se z doli vrsté,
 Kjer ptički po gajih veselo pojó,
 Kjer bčelice pridne sladčico beró,
 Kjer trta po nógradih vince rodi,
 Kjer kmetič te vabi in piti velí,
 Kjer krepki mladenči začenjajo ples
 In zale dekleta se sučejo vmes,
 Kjer žito rumeno po polji blišči
 In rožic vonjava prijetno duhti,
 Kjer v votlem skalovji razlega se grom:
 Ondukaj moj mili je dom.

Rudeča suknja.

(Poljski spisal M. Čajkovski, poslovenil Podgoričan.)

1828. leta sva jaz in moj prijatelj Janez Omieciński lovila v cudnovskih lesovih; ali zablodila sva bila. Prišla sva v majheno vas Bikovko, ki stoji na prav močvirnem kraji sredi neizmernih lesov.

Vedela sva, da stanuje v tej vasici plemič, Tomaž Jazloviecki po imenu, ki so ga vsi prebivavci v tistej okolici imeli za vilenjaka; marsikdo pa je djal, da je sam hudič v človeškeji podobi. Zmérom je samoval; nobene stvari mu ni bilo mar, nikoli nikamor ni šel, pa tudi njega ni obiskal nikdar nihče.

Dobro se spominjam: šla sva po uglajenem poti med grmovjem in goščavo, na gosto je kocal sneg in šumel po smrekovih vejah; gluho je veter vlekel med vejevjem stoletnih hrastov; ni meseca, ni zvezd ni bilo na nebu. V daljavi so tulili voleje, bliže pak je lisica zalajala časi, ali divji prešič stresnil se v snegu in zlomil kako vejo. Zagledala sva neko luč pred seboj; po kraji se nama je zdélo, da je Bikovka to; moj prijatelj je spregovoril: „Kaj — če prideva k Jazlovieckemu?“ Jaz pa sem se stresnil in odgovoril: „To bi prišla k pravemu hudiču.“ Pred kočó ni bilo hišnega psa; potrkava na vrata in precej nama je odprl človek srednje starosti, precej velike postave in strhlega obraza. Ogovoriva ga: Hvaljen bodi „Jezus Kristus!“ — on nama pa odgovori: „na vekov veke. Amen.“

Spoznala sva ga, da je Jazloviecki; ali sram je bilo naju, da bi bila šla precej zopet dalje; ne mara je nama tudi mráz malo branil.

V izbi je bilo snažno in gorko. Na stenah je visélo nekoliko svetih obrazov, kriva sablja in čerkeska burka: to je bilo znamenje, da pobožno živi ta človek, in da se varuje hudobnih ljudi; ležal je na konjskeji koči, odeja je bila pa iz ovčje kože; pod oknom je bila miza in klop. Najin gospodar je bil črnih oči, črnih las, nos je imel kljukast, brke velike in brada je bila tudi dolga; v sviti je bil v črnej in v širokih šaravarah, v kakoršnih je ukrajinski kmet; pogostil naji je s pečeno divjino, s starim medom, in — kar nama je bilo najbolj po všeči — z gorko pečjó. Čudila sva se: po hiši je bilo tako kmečko vse, govoril in vedel se je pa čisto drugače, tako omikano. Zapazil je, da se mu čudiva, poprašá naju, kdo sva in zažugal nama je, dokler živi, da nikomur ne besedice ne zineva o tem, kar nama razodene. Začne nama pripovédati dogodke svojega življenja.

„Daleč od tó, tam na turškeji meji sem bil rojen 1790. léta; tega ni treba, da bi vama pravil, kar sem slišal, kako sta bila roditelja vesela na dan mojega rojstva; to si lahko sama mislita, če povém, da sem bil tretji otrok, a prvi sin bogatega plemenitaša, ki je bil ključar kralja Štanislava Avgusta, lastnika sedmih vasi ob Dnjepru. Imel sem očeta, ki mu pod milim Bogom ni bilo nič ljubšega na tem svetu nego ime in grb njegove rodovine. Moj oča je bil plemenitaš, prav tak, kakoršni so bili tačas na Poljskem: potujčen domačin, sicer bogobojno zrejen, ali razvajeno, krvi je bil vroče in hude. Junaško bi bil nemara še sukal meč, ali nesreča! zadégala ga je osoda na saški dvor, pozneje pak je prišel k Štanislavu Paniatovskemu, in tamkaj — Bog mu odpústi grehe, pokoj njegovej duši“ — vzdihnil je Jazloviecki — „ondi se je naučil tujih jezikov, zaljubil v tuje običaje, zameknil v knjige tujih filozofov,

ondi mu je opešala sveta vera; ni veroval ni v Boga ni v hudiča, bog mu je bila le čest, ta mu je bila zlato tele. Ko je pognal svoje imenje in spridil svoje zdravje, potlej se je vrnil domú in oženil z bogatim dekletom. Samo zbog česti, ne iz prepričanja, ko se je rušila naša domovina, samo zato je bil s kraljem, in na kraljev list iz Petrograda je dobil od carice Katarine redove in službe. Samo zaradi česti je bil na videz dober mož, domá pak sirov in despot, prijatelj pa tudi ni bil nič vreden; le zaradi česti je mene stokrat raji imel nego mojo sestro, ker je menil, da ime in grb ohranim še poznim Jazlovieckijem; pokorniki in služabniki so se bali njegovega glasú tako, da so se kar tresli; bali so se njegove jeze tako, kakor božjega srdú; ne en sosed mu ni bil zvést prijatelj, pa so vendar vsi hodili v gostje k njemu, zato ker je posebno čestil je in hrumno gostil na svojem domu. S svojim prilizovanjem se je močno prikupil imenitnemu dvorniku in maršalu, ki mu je ruska carica bila jako milostna, zato je tudi veliko premogel.“

„Mati moja je zrastla v samostanu; bila je hči poštenih in v okolici spoštovanih roditeljev. V šestnajstem letu svoje starosti je šla iz samostana in v sedemnajstem je vzela mojega očeta. To je bila žena angelske dobrote, potrpežljiva, čutljiva, pobožna, skor v nobeno družino ni šla nikoli, zmérom je bila zamaknjena le v dom, med svojim služabništvom in med otroki. Bogoboječa žena je menila, da je to tako odsojeno jej, zato je bila zadovoljna s svojo osodo, blagoslavljala je božjo voljo, spoštovala svojega moža, le časi je natihoma pojokala, vzlasti takrat, kedar se je moj oča razsrdil nánjo, zakaj tako dolgo časa čepí v cerkvi, ali zakaj tako dolgo moli po noči.“

„Povédal sem vama na kratko življenje mojih roditeljev, zato da vésta, kak je bil upliv na moje otroške čute in kako so se obrazili in razvijali pod tem uplivom.“

„Zarés in sréno sem ljubil jaz mater; mati me je négovala, zmérom mi je pravila in govorila o krasnih rečéh, o božjej dobrotljivosti in vzvišenosti, o tem svetu, o onem svetu, o nebesih; učila me je, da moramo ljubiti ljudi in pomagati jim; in v otroških letih, ko so naši čutje še nedolžni, srca neizpridena še, o, kako goreče ljubimo tega, ki nas uči ljubiti! Očeta sem se zelo bal; često me je gladil, zmérom sem imel dosti sladkarij in igrač; ali kedar me je zapazil, da klečim in molim, vselej je rekel: „Tomaž, vstani, tega ni treba Jazlovieckemu!“ Kedar je videl, da tečem in nesem kak dar kakemu beraču, gotovo je zakričal: „Tomaž, verzi, kar hočeš gadu, samo dotekni se ga ne, tako mora Jazloviecki!“ — Ali kedar sem kje v kakem kotu jokal, če nisem mogel izprositi za sužnjega, ki so ga bičali, in da je oča zapazil to, précej je prišel k meni, za roko prijel me in rekel: „Sram te bodi, ker jočeš, Jazloviecki ne sme biti babjega srca!“

„Zaradi tega nespametnega početja z menoj sem imel le mater rad in še zdaj mi gori srce le zá-njo. Očeta sem se bal in spoštoval ga, mater sem pa ljubil. Oča ni ljubil svojih hčeri, mati je pa

ljubila ji tako, kakor mene, in tudi otroci smo se radi iméli iz vsega srca, iz vse duše. Vsak dan sem materi razodel vse svoje čine in misli, očetu sem se naučil pa vse tajiti; le molčal sem na njegove besede, za hrbtom sem mu bil pa drug.“

„Komaj sem bil devét let star, po kratkej bolezní zapustí zemljo moja mati, moj angelj varuh, in preselila se je v boljši svet.“ — Zaostal je glas v prséh najinemu gospodarju, solze so se mu zabliskale v očéh; na pol divji obraz mu pomračí boleče čútje tako, da je tudi naji genilo na jok. Molčal je nekoliko časa, napósled vzdihnil, otrl solze s svojo trdo roko in tako-le govoril na dalje:

„Kakor bi bilo še le danes, tako mi je pred očmi njeno blede obličje, gasneče oko; ko je od duhovna prejela zakrament sv. poslednjega olja — zaigral in zibal se jej je po licih nebeški, ne človeški polusméh; pogleda okoli sebe. Vsi trije otroci smo stali pri postelji in bridko jokali; služabniki so s trepalnicami tajili solze — in duhoven je bil žalosten. Ko je duhoven začel mater maziliti s svetim oljem, takrat je oča pobegnul ven. Mati je drhtečo roko vzdignila in s svetim križem zaznamovala nas vse: „Blagoslavljam vas, otroci, in vas dragi sosedje! Otroci moji, ljubite Boga, spoštujte očeta, ljubite se in ljubite . . . vi boste dobri, z Bogom!“ — Glas jej je zaostal in kazno je bilo, da kmalo ugasne; primem jo za roko in solzen jeknem: „Ne zapuščaj nas, mati! ni še čas iti k Bogu!“

„Imej rad Tomaža . . .“ in ne besedice ni več spregovorila; od samih solz nisem nič videl, le glasno ihtenje sem slišal in očin glas: „Odpeljite je venkaj!“

„Tri dni sem ležal v vročnici, da nisem vedel nič; ko sem se bil zopet izpametil, zagledal sem pri postelji zdravnika in očeta; oča mu je djal:

„Do smrti vam bodem hvaležen. Gospod zdravnik! otmite mu življenje, ta otrok je moja edina nada, up Jazlovieckega rodú.“

„Jaz vskriknem: Kje je mati? — nesite me k njej!“

„Oča me je pogladil po obrazu:

„„Tvoja mati je odšla z dóma, pa pride zopet nazaj!““ in odšel je.“

„Ali vendar, kmalo sem izvedel, kako in kaj; zajokane so se vkradle sestre k meni: „„Materé nimamó več, umrli so nam!““ — „Nismo jokali, temuč tulili smó; to žalovanje, to glasno jadovanje mi je bolj pomoglo na zdravje, nego zdravnikova zdravila. Dolgo časa smo se menili o materi zmérom, o njenej bolezní, o njenej smrti; popraševali smó se za vsako še táko malenkost ob materinem pogrebu, plakali smó, žalovali zarad našega spremína; ali v detinskih letih pride za obupljivostjo uteha, le spómín ostane še; ta zdaj pa zdaj kakor kak daveñ znanec obišče človeka in vlije mu bridke pijače v srce, bridke pijače že minolega trpljenja.“

„Odpeljali so nas v neko drugo vas; jaz sem dobil za učenika nekega Francoza iz Conde-jeve vojske, djali so: pisarja nekega francoskega mogočnika, in kar je sam povedal: prijatelja in pribo-

čnika kneza Monaka, kapitana polku kraljevske-normandijskih konjnikov. Moj oča se ni kaj posebno zmnél za to, dosti, da je bil tujec, ne Poljak; ne besede ni znal poljske, sveto vero je zasmehoval, Voltér mu je bil često na jeziku. Ravno tako ste dobili moji sestri za učiteljico neko francozinjo; ta se je, kakor smo izvédeli, še mlada vlačila z nekim častnikom; prebila je marsikaj, napósled je bila hišina nekej slavnej gledališčarici, ki je igrala po Evropi okrog. Ko se je bil pa v njeno gospo zaljubil nek star Poljak, stárešina v Petrogradu, poslal je ta senator, in kakor je sam djál, znanec mojega očeta, to hišino za učiteljico mojima sestrama s pis-mom vred, da je ta ženska neprecenljiv zaklad, redka sreča; moj oča se je pa tešil s to srečo, s tem biserjem. Vrhi tega smo se učili pa še plesati, gosti, risati, jaz pa sem se vadil tudi bojevati in jezdariti. Za Kriščevo vero, za nravnost, za zgodovino in poljščino, za to nam nihče ni skrbel nič, mojemu očetu se je zmérom le se-njalo: „Tega ni treba Jazlovieckemu; dekleta, ktere znajo franco-ščino, igrati in plesati, take hčere se lahko omožé, bodi-si dota tolika ali tolika. Tomaž bode imel sedem vasí in Jazloviecki-jevo ime; ako bode potreba, za novce lahko dobode poljskega pisarja, imenitnejše je pa, če zná francoski govoriti in pisati človek; kaj to, poljska zgodovina, Kriščeva vera, tega je omikanemu človeku ravno tako treba, kakor mrtvemu kadila.“

„Po očinih besedah, ki sem je vama povedal dozdej, po teh so nas tudi gojili; ne popišem vama tega, kako se je sukalo to go-jenje in kako smo napredovali v teh svetih naukih, saj sama živo vidita vsak dan, kako je v doméh imenitnih gospodarjev in višega plemstva po našej domovini. — Moja starejša sestra Marijana, dobra, bogoboječa, mirna kakor rajnca mati, ta je tri leta po materinej smrti umrla za jetiko; bitko sem žaloval po njej, ker sem jo tudi srčno ljubil. Mlajša sestra Katarina in jaz, midva pa sva urno na-predavala na tujem polji; sestra se je navzela vseh razvad svoje abotne, prilestne učiteljice, a jaz sem postal boljši šegovec, mehkuž-než, dolgočasen sam sebi, še dolgočasnejši pa drugim, vse bi bil rad, česar ni bilo mojega, kedar sem pa dobil kaj, précej sem se naveličal vsega. Tudi sem bil jezljiv in samoglav, in kakor vrag takemu, kateri se je ustavil mojim zahtevam, bojezljiv pa tudi, bez-voljen, mehek kakor vosek, vsakdo me je lahko sukál tako, kakor je hotel, samo s tem se smém pohvaliti, da sem imel še srce in da nisem bil neveren. Ali če tudi, vendar je človek le lahkoživec. Ti moji kreposti je tuja odreja tako oslepila, da je bilo treba veliko in neumornega truda, treba srečnega primerka, da bi bili oživeli zopet. Že tako je oča slabo počenjal z menoj, pa je bil še trpek vrhi in samovoljen; lahko bi bil dobro vstvaril mi srce, da sam ne bi bil vedel, kdaj in kako, ali ojačil mi dušo, pa ne, tega ne tega.“

„Se se spominjam: Gregor, stari sobar moje matere, ta je bil pri meni sam o nekej priliki, in očital mi je, zakaj sem tako neusmiljen svojim ubogim sorodnikom, ki so prosili mojega očeta, naj jim pomore kaj. Vprašal me je: „Kaj bi vaša rajnka mati

rekla, ko bi vedela to?“ — Ta spomin na mater mi je oponesel pregreho na sorodnikih, to me je nekako genilo. V tem se odpró duri in oča je stopil noter peklensko jezen. Vzdignil je palico in hotel oplazniti Gregorja, toda jaz sem tisto trenotje skočil po konci in planil med očeta in Gregorja.“

„Oče, Gregor je nedolžen! ako hočeš, vdari mene! — Na mojem obrazu se je zablislila huda volja; oča je pobesil palico v roci in odšel iz sobe, a ni zinil nobene besede, le Gregor, ta se je ozrl ná-me:

„Gospodič! milostivi gospod so se razjezili, jaz pa sem se spomnil besedi rajnce matere: spoštujte očeta.“

„Vstanem in odidem k očetu, solze so mi bile v očéh. Hladno me je sprejel oča, kakor navadno, s takim obrazom; jaz sem ga poprosil, naj mi prizanese, razodel sem mu čutje svojega srca, on pak mi je hladno odgovoril:“

„„Tomaž, pametnejše se vedi; kdor je nižega stanú nego si ti, s takim se ne méni, takemu le ukazuj.““ Meni so se pobesile roke, solze so mi izginile iz oči in tisti trenotek me je presunilo čutje, da moram živéti po svojej vesti, ne po suhih nasvetih svojega očeta. Rés, da je to samovoljno čutje bilo le kratko, trajalo je samo nekoliko trenotkov; ali drugi dogodki z očetom — skor vsak dan, ti bi mi bili vendar utrdili pamet in srce, le okolnosti so drugače obrnile.“

„Šestnajst lét sem bil star takrat, ko je k mojemu očetu prišel kurlandski baron, Ajdenbaum po imenu; djal je, da je mečevniškega rodú; pripovedal je, da ima razsežna posestva, mnogo starih gradov, in da je diplomatiški vrednik ruskega dvora. S svojo omikanostjo in s svojim bliščečim bahanjem je vsega očaral mojega očeta. Sestra se je zameknila v baronove lastnosti tako, kakor se zamakne vsaka mlada dekle, ktera rada posluša priliznjene besede; čestila je barona tako, kakor ga je čestil vès modni svet. Meni se je baron zdel pa, da je Mefistofel in zaželen prijatelj ob enem; jezilo me je njegovo vedenje, mrzel se mi je, čez malo časa bi bil pa zopet rad ž njim, in pazljivo sem nastavljal uho njegovim nasvetom, zato ker je tako umetalen bil baron, in zato ker me je oča ločil od sosednje mladeži, od mojih vrstnikov. Baron je bil moj kažipot po tujstvu, in neločljiv tovarš dragih ur v zlatej mladosti, v kterej se nam duša začne pomikati iz bliščeče krajine zlatih sanj in ozirati po širjem polji moške pameti; ta čas, kakor iz božjega navdihnenja iščemo prijatelja — srčnega in vérnega; to je čas, ko ga kličemo, naj nam pomore s svojimi nasveti. Srečen, kdor ga najde; tudi jaz sem ga iskal: baron je bil zmérom pri meni, izbral sem si ga za tega zaželenega prijatelja, razodel sem mu svojo dušo in vskliknil: spremeni jo v zlató, ali omadežal jo je in poblatil.“

„V Karlovih Varih sem pozneje izvedel, da v tistej hiši, kjer smo stanovali, biva neka sirotna žena, njena edina podpora je bila sestričina, sedemnajstlétna deva, lepa, krepostna. Njeno uboštvo je bilo veliko, trdo siročstvo je morilo njeno srečo; sestričina je bila vesela, ker je izvrševala svojo dolžnost, teta pa zato, ker je sestri-

čina ljubila jo in zá-njo žrtvovala se. Često sem videl to devico, ali nisem se upal ogovoriti je, samo „dober dan,“ „dober večer,“ „srečo,“ to sem jej rekel itd. Kupoval sem od nje razne stvari, ali nikoli ni hotela več vzeti nego toliko, kolikor je bila kaka stvar vrédna; goreče sem pripovedal vselej o njih baronu, kakó ste pošteni, kako skrbite druga za drugo, ali hotel se mi je posmehovati; mene je razsrdilo to vselej, zato je baron umolknil in potlej poslušal me. Petnajst dni potem je bil baron srečen zaljubljenec te ubóge deve in nesrečnica se je bila že namenila, da zapusti svojo teto. Rekel mi je baron: „„Tomaž! tvoja glava je tako poetična, da ni kmalo ktere take na svetu; za pest zlatá sem kupil krepost, in vsak drug jo lahko kupi, kdor le hoče.““ — Groza me je spreletela vsega, ali molčal sem: moral sem spoznati, da je baronovo mnenje nad mojim, njegovo so čvrstili čini, moje pak je bilo pust senj.“

„Nek drug pot sem spoznal v Beču Italijana imenitnega rodú, ali brezi novcev. Ta človek je bil zaljubljen v krasne umetnosti; moja mlada fantazija se je zameknila v njegove razgovore, v majhnem času pa tudi va-nj. Moja mošnja je bila tudi njegova, dvakrat celó sem imel dvoboj za njegovo čest. Zapazil sem, da se je baron natihoma posmehoval mi, zato ker sem tako gorel za prijateljstvo ž njim, da-si je sam bil na videz njegov prijatelj. Nekoliko dni pozneje pa je Italijan začutil, da imam novce; povabil je torej barona in mene na večer k sebi. Ali mene je upijanil in priigrál tri tisoč rumenjakov, toda tako mi je bil nezaupljiv, da sem précej moral domú pisati po novce. To me je razžalilo, plačal sem mu dolg in velel na dvoboj; ali zgodaj zjutraj je Italijan pobegnil, baron pa je djal: „„Tudi marsikdo drug v njegovej koži bi bil učinil to.““ — To trenutje se nisem zménil za baronove besede, ali zibnila je moja vera v njegovo prijateljstvo.“ (Dalje prih.)

Triglav.

(Zložil Fr. Levce.)

Najvišja gora na Slovenskem,
Oj ti, ponosni si Triglav!
O svitu solnčnem veličanskem
Slovanski gledaš svet z višav.

Najmanjši narod med Slovani
Slovenski narod, ti si moj!
Zató pa verno v srcu hrani,
Kar Triglav ti veleva tvoj:

Naj treska strašni grom ti v glavo
Naj zgraja krog nje divji piš,
Ti vedno nam varuješ Slavo
In nespremenjen zmir stojiš!

O vpiraj zmir nepremekljivo
Na sever in na jug okó;
V prijateljstvo nerazrušljivo
Podajaj bratom ti rokó.

Ob sili, borbi in viharji
Pa trdno kakor Triglav stoj,
In kmalo, o rumeni zarji,
Napočil tudi dan bo tvoj!

Mogile pri Virji in národna pravljica o njih.

(Spisal J. Jurčič.)

Dobro vém, da se ne more in ne sme vsakdo šteti med starinarje in preiskovavce zgodovinske veljave redkih ostankov starodavnega življenja in djanja, da to veljá vzlasti pri nas, kjer je stara zgodovina temna in imamo le malo gotovih virov, ki bi nam te in one prikazke razjasnjevali. Zató nimam namena pisati tu „članek o staroslovanskih mogilah,“ temveč mislim le g. Terstenjakovo besedo: *) „da po Kranjskem ni še nobeden pisatelj popisal krajev, kjer se takošne mogile najdejo,“ — vsaj toliko ob veljavo deti, da ne bode skozi in skozi resnična, česar mi gotovo ta naš učenjak ne bode zameril

Da bi peljal kako izvedenčevo oko na le-te — morda znamenite — ostanke našega starinstva, sosebno pa da bi narodovo pripovedovanje, ki sem je med starimi očaki večkrat tam pa tam slišal o Virji in ondukajšnjih „gomilah,“ pozabljivosti otel, tu te vrste ponudim. Vsakemu poznovavcu zgodovine je pa znano, da ima narodova pravljica pri vsem svojem olepšanji in svojih dostavkih vendar gotovo podlago v zgodovini in po tem tacem veliko važnosti za skrbnega iskavca zgodovinskih virov. Vsak torej, komur je mar svetinstva naše prelepe domovine, mora se podvizati rešiti in obznani te male, vendar včasi dragocene zaklade, in to tolikanj poprej, ker ginejo taka poetično-zgodovinska poročila ne samo od roda do roda, ampak celo od leta do leta bolj, kakor se med ljudstvom živeči dan na dan lahko prepričaš.

Vir je v sedanjem času mala vas, dobro četrť ure od Zatičine. Popred je bila podložna zatiškim menihom. Stoji na skalnatem kraji vzvišena in se proti severju naslanja na kamenit hrib, ki se vleče tjekaj blizo do Šent-Vida. Nad vasjó molí mala stara cerkvice svoj stolpič v nebo in ljudjé pravijo tu „na Gradišči.“ **) Nad hribom ne daleč stoji vas Metnaj in se razteza „metnajske gozd,“ kakor očetje povedujejo, v starih časih veliko večí, ko zdaj. Proti vzhodnemu jugu pak, pod Virom, razprostira se ne velika planica proti „Artíži vasi“ in šentvíškemu polju. Potok, izvirajoč pod Virom (morda od tod ime?) se vije prek planjave po travniku in je bil, kakor se človeku pozdeva, nekđaj tudi večí. Po planjavi pa se dvigajo malim holmcem podobne mogile ali „gomile,“ kakor jim narod pravi. Če greš po veliki cesti, zagledaš na prvi pogled kacih deset mogil, ki gole ali obsejane ali prerasene že z visoko hosto samotno iz polja molé in tudi nevednemu glasno pričajo, da tako pravilno okroglih kupov narava v prsteni zemlji ni naredila, da so torej izdelki človeške roke.

*) Glasnik 1864, stran 224.

**) Primeri o tem imenu spis: „druž. in drž. življenje starih Slovanov v poslednjem Glasnikovem listu IV.“

Če pa koračiš po novomeški cesti dalje, vidiš jih na levo in desno čedalje več. Nekterim je kmet, da bi laglje sejal, vršiček odnesel in skušal zopet poravnati, kar so očetje v starodavnosti nakupičili. Vendar je popred onemogel, kakor velike kupe razkopal; zadosti se mu je zdelo, da je strmino le nekoliko zravnal, tako da se tudi te pol razkopane mogile še vedno poznajo. Še druge gomile so prerasene. Poslednja leta so kmetje z nekterih teh gomil posekali debele hraste in je obrezane kupcem prodali. Če pomislimo, koliko sto in sto let mora hrast rasti, da doseže tako debelost, da je dober za tržaške kupce, sodimo lahko iz tega, da morajo biti mogile pred sto in tisoč leti že nasute.

Skazali so učenjaki, da so mogile nasipi na grobih imenitnih Slovanov in da se nahajajo po vseh slovanskih deželah. Mogile so posebno nasipali na žarovišcih kraljev, vojvodov, knezov, županov in lehov itd., prosto in svobodno ljudstvo ni dobilo mogil.

Nastane po tem vprašanje: kako je to, da najdemo „gomile“ pri tako mali vasi kakor je Vir? Ali so bili tu kedaj kralji, vojvodi, knezi itd.? In še toliko?! Že iz samega tega bi morda lahko skleпали: na Virji je bil nekdan v staroslovenskem času znamenit kraj.

In glej, pravljica živeča daleč v okrožji, potrjuje nam z jasnimi besedami isto misel, pravljica, ki ostarela že več ne pozna ni ne vé, kaj so mogile, kaj pokrivajo, in kedaj so je nakupičili.

Narod namreč pravi: „V starih časih je stalo na kraji zdanjega Virja veliko mesto. Tam, kjer je še današnji dan neko gabrije pri Virji, sprehajali so se virska gospoda. Nad Virjem, tam kjer zdaj cerkviča „na Gradišči“ stoji, bila je trdnjava in virskega mesta vojvoda je imel zmerom štiri tisoč in še več mož v orožji, da se je sovražnikom branil. Poslednji vojvoda se je razprl z nekim sosednim knezom, ki mu je bilo Artulja ime. Le-ta je prišel z veliko vojsko nad-enj ter jo je razpoložil okoli in okoli virskega obzidja. Hud boj se je vnel z Vircem in Artuljo. Na zadnje so pa Virci onemogli, ker je Artulja iz svojega taborišča na južni strani nepretrgoma nadlegoval. Morali so trdnjavo zapustiti in pobegniti v metnajski gozd. Artulja je mesto razsul in razdel do tal, Virce pomoril in poklal ter vojsko virskega vojvoda še v metnajskem gozdu uničil. Ostanke virske vojske so se naselili v metnaji, vasi, ki je danes majhena; Artulja pak je v svojem taborju pustil nekaj ranjenih vojakov in izmed le-teh so tisti, ki so okrevali, postavili si hiše in so kraj imenovali po svojem poveljniku Artižo vas, in to ime ima vas še današnji dan. Pozneje so na Virji stavili hiše in podirali ostanke zidovja poprejšnjega mesta. Kar je ostalo lepega rezanega kamna, to so brž ko ne zatiški menihi za razna zidanja odpeljali.“

Tako govori pravljica med starimi možaki.

Kdor pozna naše ljudstvo in vé, kako redke so take in enake pripovedi, kako težko se naleti v narodovih ustih kako lastno ime iz starega časa, mora se čuditi in nehoté bode pravljici več zgodovine prisodil, kakor je dostikrat ima. Artulja je bilo sovražniku ime!

Nekemu naših zgodovinarjev, ki je v prejšnjih letih veliko pisal v nemškem jeziku o stari kranjski zgodovini, pravil sem pred nekaj časom to narodovo poročilo in sem ga prašal, kaj bi menil, iz kterega veka bi pač bila zgodovinska istina tega ustnega poročila. On je menil, da je ime Artulja popačeno iz Attila in po tem tacem bi bilo virsko mesto razdžano tačas ko Emona. Mogoče! Vendar je Artulja prav prav lahko slovansko ime. Saj je ime čiste slovanske korenine in še denašnji dan imamo med Slovenci imena: Artelj, Artič in druge iz korene „rt“. —

Ali se da iz zgodovinskih virov skazati, da je na omenjenem kraji res v starodavnosti stalo „virsko mesto“, tega ne vém. Vendar razun gomil in pravljice potrjujejo to tudi zemlja in okrajna imena.

V zemlji, pravijo, da se tam pa tam naletí na ostanke zidú in vzlasti se da slediti, kod je držalo obzidje ali kakor kmetje po tuji besedi pravijo „cvingjer.“ Na nekterih mestih se nekdanje obzidje skoro nedvomljivo sledi.

Večkrat se je pri nas omenjal Šafaříkov izrek: „Kjer rudati spominki in pravljice molé, tam še vedno glasno govore lastna imena, izmed kterih ima večina tisoče let na hrbtu.“ Taka imena torej naj so nam zlate jagodice, ki so obvisle po Slovenskem — pravi na to o. Ladislav. In tudi tu imamo staro ime „Gradišče“, kterega si ne moremo razložiti, če pravljici ne verjamemo. In če dalje veljá misel omenjenega gospoda, da so naši Šent-Vidi po krščanski obrnjeni kultu staroslovanskega Sventovita, in so se tedaj taki kraji morali nahajati le blizo večih krajev, imamo tudi tu komaj četré ure od nekdanjega mesta Šent-Vid in takó še eno pričó v imenu. Tudi segajo gomile tje do Šent-Vida. Torej bi bilo virsko mesto slovansko, in mogile slovanska nadgrobja, ne pa „römergräber“, kakor mi je moj zgodovinar trdil.

Ne upal bi se sicer poganjati, da Artiža vas ima zares ime od Artulje, ker vém, da etimologija iz mitičnih ali pravljíčnih imen ne veljá, vendar nemogoče bi pa morda ne bilo?

Pa jaz naj sem samo pripóved in imena povedal, zvesto kakor sem je v rojstnem kraji, obližji Virja, v mladih letih in še potlej večkrat slišal. Rzsodba in preiskava naj bo umnim možém prepuščena; za sé rad spoznam, da so moje misli v enacih rečéh nezrele in tedaj malo veljavne.

Zastran mogil, izmed kterih, kakor sem že djal, nosijo nektere tisočletne hraste, naj opomnim še to, da ima narod različne misli o njih. Star krojač, ki mi je posebno rad pravil od „virskega mesta“, ta je trdil, da so virska gospoda imeli vrčiče po teh nakupih, in da so zato tako okrogle napravljali, da so po travniku okoli njih nek stari ples ovrtnico plesali. Lehko mogoče, da še ta drobtina ni čisto prazna, in da so stari Slovenci na mogili svojih ljubljencev kake rastline vsajali.

Drugi med ljudstvom pravijo, da je v eni teh mogil poganski malik zakopan, in da je le zato toliko mogil, da ne bi ljudje našli

zakopanega zaklada, zlatega teleta. Če jih prašaš: „Kdo je pa zlato tele zakopal v tisto neznano mogilo?“ odgovoré ti: „I Bog vé, menda Turki, saj so neverniki, oni so menda zlato tele molili. Saj so v deželo zahajali in ko so bili tepeni, zakopali so malika in pobegnili.“ Ta poslednja pravljica gotovo za zgodovinarja ne bode imela veliko v sebi, pa je bila vendar najbrž vzrok, da so se ljudjé, lakomni zlatega teleta, že večkrat lotili od vrha razkopavati mogile. A ti prekopi niso bili veliki, ker vsak je obupal že pri delu najti zaklad in zadosti se jim je zdelo, če so toliko prevudláli, da se je vrh malo znižal.

Nahajajo se bojé okrog in na mogilah podkve čudne podobe. Stara ženica, ki je v svojih otročjih letih po teh gomilah lazila in krave pasla, pravila mi je sama, da je našla svitlo zlato veržico, na kateri je visela mala podobica, pa nihče ni vedel, kaj pomeni. Ni mi mogla popisati, kakova je bila. Prodala jo je nekemu korporalu za dva tolarja, pa se še današnji dan kesá, ker pravi, da je bila svitla kakor solnce, čeravno je bila v zemlji.

Da še poslednjo drobtino omenim, povem, da je blizo kmeta Anabola hosta, ki jej je ime „Bùtalja“ in ljudjé pravijo, da je bila tu prva „batalja“ ali bitva z Artuljo. Pa Bùtalja bode slovenske korenike in zveza s tujo „bataljo“ in pravljica od tod bode najbrž prazna.

Obrazi iz narave.

(Spisal Milko.)

Saj pravim: ni ga ne na svetu lepšega in prijetnišega kraja nad našo milo slovensko domovino, in ko bi premeril ves božji svet. Poglej na visoke gore, na te mogočne velikane s plešastimi glavami, kako častitljivo in ponosno, pa vendar prijazno se ozirajo na blagi slovenski svet. Ali si že videl kedaj sivega očaka, veličastnega Triglava, ko ga z jasnega neba obsija jutranja zarija? O to ti je krasota! Tu stoji častitljivi, ponosni velikan, varh slovenskega naroda — on ki je slišal naš vrisk in naš stok — v vsej svoji lepoti in veličastvu. Vtopljen je menda v grénke spomine nekdanjih, za rod njemu v varstvo izročeni, tako nemilih časov; kajti solza pri solzi se blišči na prijaznem njegovem obličji, — solze, ki se stekajo in sprijemajo in z bistrim studencem hité v naročje materi Savi, kinču slovenskih planjav. Pa glej! posvetili so na-nj prvi žarki jutranjega solnca; velikan se je prebudil iz grenkega spomina, razjasnilo se mu je temno čelo in prijazno se smehljá — in kaj bi se ne? Saj izhaja tudi milim Slovincem žarno solnce zlate svobode in srčnega veselja. Ozri se okrog po rodovitnih planjavah in dalje po prijaznih, z vinskimi trtami obsajenih gričih in poglej, ali so kje drugod tako prijazni, tako mično in primerno razvrščeni hribje. Ali najdeš kje zedinjene toliko krasote? O ne, gotovo ne, ni je lepše zemlje nad našo slovensko domovino.

Zato nam je pa tudi tako mila in draga. Mili moj Bog, kaka bi nam pa tudi ne bila! Saj je naša domovina, naša mati, naša zibel, naše srce. Vsak tiček hvaležno ljubi gnejzdice, v katerem se je rodil. Škerjanček, lastovka in čaplja povrne se v prvi pomladi iz daljnega Egipta v svoje gnejzdo, da, celó vrabec, če tudi sicer precej neroden, ostane zvest svoji zibeli; tako dela neumna žival, in človek stvarjen po božji podobi ne bi delal tega, k čemur napeljuje natora nerazumno žival!

Slovenska domovina ima pa še druge prednosti. Ponaša se s posebnostmi in lepotijami, kakoršnih nima nobena druga dežela; pod zemljo hrani zaklade in čudeže sveta, nad zemljo razgrinja krasote, ki se jim čudijo popotniki vseh krajev.

Žalibože, da je med nami še mnogo taci, ki jih ne gane in ne navduši nobena naravna lepota, ki ne čutijo v srcu nobenega hrepenenja po kraji, kjer je tekla njihna zibelka, po hiši očetovi in se ve da tudi nobene ljubezni do svojega naroda, njegovega jezika in domačih običajev. Marsikomu se zdi mati priroda enaka tisti kraljici, o kateri nam pripoveduje Homer, da je po dnevi tkala, pa kar je natkala, po noči spet razdrla. Tako tudi narava, kar s pomladi rodi, razdene jeseni. Cela zemlja se jim zdi pokrita s plaščem, ki ga s pomladi na lice, jeseni pa na robe obrne. Takim ljudem se zdé nekatere prikazni v naravi nepotrebne, druge nepripravne in nekatere so celó samo zato tu, da težé že tako dosti neprijetni človeški stan.

Cvetlice poženo s pomladi, da na jesen spet usahnejo, krilate tice so tu, da tudi po zraku kaj leta, in visoke nerodovitne gore so za samo napoto; veliko bolje bi bilo, ko bi bila namesti njih rodovitna planjava itd.

To je čudno modrovanje, kaj ne? Ali pa smémo reči, da nobeden tako ne misli? Žalibog, da takih modrijanov tudi med nami ni pomanjkanja. Ali je pa tako mišljenje pravično, človeškemu duhu pristojno?!

Mislečemu, omikanemu človeku se kaže vesoljno stvarjenje v vse drugačni podobi. Stvarnica je veličasten prestol kralju najvišemu — narava je odlesk slave, moči in dobrote božje; človeka razveseljovati, blažiti mu srce, bistriti duha ter ga povzdigovati v višave nadzemske pa — njen namen.

Izbujati in širiti v mladih srcih prave misli o veličastnem stvarjenji, to je torej namen naslednjih obrazov, ktere podajam zlasti Tebi mila mladina in Vam, nježne hčerke slovenske!

I.

Marsikdo je že djal: saj bi se že podstopil, ko bi le vedel, kako začeti. Res je začeti težko. Pravijo sicer: dober konec in vse je dobro; ali če je začetek slab, tudi konec ni kaj prida. S ktero podobico čem torej začeti? Z najlepšo — je kratki odgovor. Ali okusi so različni in „de gustibus non disputandum“ je sicer pregovor iz

starodavnih časov, pa mu veljavnost še dan danes pripisujejo. Krasne, dišeče cvetlice so menda sploh najbolj v čislih, ali bistré, krilate tice so gotovo tudi njezne stvarce. Tice? — a jo že imam, že vem, ktera je najboljša.

Kako sem le môgel tako dolgo premišljevat! „Sokol,“ ta beseda se vendar zdaj vsak dan sliši, pri sokolu moramo začeti, to mora biti krasna tica, siser ne bi bili si ljubljanski Sokoli — ti hrabri in krepki junaki slovenski — od njega izposodili imena.

Sokol je poleg goloba, labuda, slavca in kukovice tica Slovanom najbolj priljubljena. V narodnih pesmih se primerja mila krasotica slovanska nježni golobici; prekanjena in zbegana kukovica jim je dostikrat podoba odpadnika in vražjega izdajavca; plemeniti sokol pa je vselej vzor prave junaške hrabrosti in možatega velikodušnega značaja, in kar je sokol brez perut, to je junak brez prijatelja.

Telo sokolovo je krepko, pa gibčno; po žilah se mu urno pretaka vroča, burna kri. Barve je lepo sive, čez grlo ima čeden belkast pas. Sokol je najsrčnejša in najbistrejša tica svoje vrste, ktera v orlu najbolj razvita se v kanji in skopcu poniža k malodušnosti in zvijači, v sokolu pa povznese k taki popolnosti in plemenitosti, da jo moramo v resnici občudovati. Najbolj ga odlikuje sovraštvo do vsega, kar je prostega, prenavadnega, čudo bister pogled in posebna srčnost in pogum.

In kako leti, leti! „Letel je kakor sokol,“ je v narodnih pesmih izraz za največo hitrost. Kdo v teku sokola prehiti? Poglejte ga, kako se ziblje po zračnih valovih, sprosterte peruti se mu kar nič ne gibljejo, pa glej, kakor bi trenil stisne je k sebi in kakor blisk iz črnih oblakov spusti se v nižave.

Nikdar ne napada iz zasede; to se za pravega junaka ne spodobi, očitno gre in možato v boj. Javno se spusti za hitrokriho golobico in jo zgrabi s trdim kljunom in ostrimi kremplji. Mrtvih ali pa mrhovine se ne dotakne in enkrat od ropa odgnan, sramote se ne vrne več.

Toda junaku ni zadosti biti samo hrabremu in pogumnemu, on mora biti tudi pazljiv. To tudi sokol dobro vé. Zato seda najrajši na griče in visoke skale, da mu je pogled na vse strani lepo odprt.

Če zagleda kje prepelico, goloba ali jerebico, spusti se kakor sprožena puščica za njo. Ako je tako srečna, da se more kam skriti, osramočen se precej vrne, ne iščeje je več.

Dostikrat pa napade tudi veliko večé tice, nego je on — dà, celó petelina se loti in bojuje ž njim za življenje in smrt. Sploh si izbira svoj plen samo izmed tičev; napada je leté, nikdar jih ne zalezava, kajti lehkí boj nikakoršne slave ne prinese junaku.

Orel je sicer ropnih tic najmočnejši, pogumen pa je gotovo sokol najbolj. Predrznost njegova je tako velika, da se ne zmeni dosti, če odnese lovcu pred očmi splašeno jerebico. Ko lovci lové,

gleda je sokol z visočine, in ako se kaj dá odnesti, precej je pri rokah. Tolika je njegova drznost in srčnost.

Glej! tu leti od vasi na polje tropa hitrokrilih golobov. Visoko nad njimi plava sokol. Ena golobica se je oddelila od trume in zavila nekoliko v stran. Gorje jej, sokol jo je ugledal. Le pogled ga, kako se mu žari v divjem ognju okó, kako se mu širijo krčovito napete peruti, pa hipoma je stisne spet k životu — sokol se je spustil za golobico. Že sta blizo vkup, smrtni strah podeli golobici nove moči. Obrnila se je naravnost navzgor, sokol ne more navpik za-njo; le v krogu letaje more se vzdigovati v visočine. S tem ga je golobica nekoliko prehitela, iz skušnje vé, kaj ji je zdaj storiti; peruti pritegne k sebi in kakor zvezda, keदार se utrne, pade na zemljo in zleti pri tleh v domačo vas, v varno zavetje. Sokol je ne preganja več; čmeren in jezen, da mu je tako spodletelo, sede na bližnji grič in gleda po novem plenu.

Po leti prebiva sokol v gorskih gozdih. Njegov ne ravno prijetni glas „kajuk, kajuk“ jezi večidel druge tiče, zlasti pa vrane tako, da se večkrat zberó in pridejo nad-nj.

Sokol se navadno za nje še ne zmeni ne, kakor bi jih ne videl; zdé se mu preneumne in prenizke. Ali če mu le ne dajo mirú, izvoli si eno in gorje jej, ktera mora občutiti sokolov kljun. Se ve da se potem cela truma hipoma razkropi.

Gnjezdo si stavi navadno na nepristopno skalovje, v maji leže 2 — 4 sivkastih, s temnosivimi progami opisanih jajc. Na zimo pa se preseli bliže mest in vasi.

Odrasel meri sokol pol drugi čevljev po dolgosti in z razpetima perutama 3 čevlje. Preleti pa eno miljo v eni sami minuti.

V srednjem veku so bili sokolski lovi zeló v navadi. Nemški cesar Miroslav II. sam je napisal leta 1240 knjigo o sokolji lovi, in za dobro izurjenega sokola islandskega je marsikdo rad odštel 10.000 ranjšev.

Dandanašnji se je ohranil sokolski lov le v Aziji, zlasti na Tatarskem; v Belgiji, Holandiji in Franciji se je že večidel opustil.

So li imeli tudi na Slovenskem kedaj s sokoli lov, tega ne vem, to pa vem, da so se zarodili pri nas drugačni Sokoli, krepki in pogumni, ktere ohrani in obilo pomnoži Bog!

Češke legende.

(Prsto poslovenila Luíza Pesjak-ova.)

5. Jezus in tiči pevci.

Ko je bil Jezus prvi velikonočni dan od mrtvih vstal, obljubil je bil tičkom, kateri so bili od nekđaj njegovi ljubljenci, da je bo na óvnebohodni dan s seboj vzel v sveti raj. Veselili so se tiči in

srečno so popevali pod spomladanskim nebom. — Ko se je Gospod Kristus vzdignil v nebo, zleteli so vsi tiči ž njim in pognali se kviško v modri zrak. Ali Zveličar jih ni vzel s seboj, ampak rekel jim je, naj potrpe do binkoštnega dneva, takrat je bode peljal v nebesa. Krilati pevci so željno pričakovali svetih binkošti in peli še lepše ko popred. Cveteči praznik je minil: ali Jezus tudi zdaj ni poklical tičev pevcev v rajske svoje planjave. „Počakajte,“ rekel je hrepenečim — „še le v dan sv. Janeza krstnika vas morem povabiti k sebi.“ — In ljubi tički so se utolažili in v sladkem pričakovanju svitlega kresa so popevali najkrasnejše viže tako, da je je ves svet zamaknjen poslušal. In napočil je dan sv. Janeza krstnika, ali tičicam je upanje zopet izpodletelo — Kristus jih tudi zdaj ni vzel v sveti raj. Zató pa so tiči žalostni bili ter so popolnoma potihnil; ali to kar se je takrat zgodilo, ponavlja se od tistih dob od leta do leta: tiči po kresu več ne pojó.

6. Jezus in vrana.

Izprva je bila vrana najlepša vseh tičev. Njeno perje je bilo belo ko sneg in lesketalo se je v solnčni svetlobi ko velik dijamant. Čudovito lepo je bilo tudi njeno petje; celó slavček ni znal popevati tako mikavnih viž, kakor sprelepa vrana. Ko se je vzdignila visoko v modri zrak, bili so ljudje vsi zamaknjeni o njenem pogledu in mislili so, da slišijo rajsko soglasje. Vrana je dobro vedela, da je lepa in da sladko poje, in zavolj téh prednosti bila je prevzeta in ošabna. Ali prevzetnost kaj rada pred padcem pride, — to je kmalo zvedela tudi vrana. —

Ko je božji naš rešnik visel na svetem križu in trpel neizrekljive bolečine, žalovala so nebesa in zemlja. Tudi tiči so se poskrili v temni les in v svoja gnjezda ter so umolknil. Le ošabna vrana ni tega storila. Spustila se je na drevo blizo sv. križa in začela je popevati. Ali zapela ni otožnih pesem, pela je vesele, ktere so bile judom tako všeč, da so začeli plesati okrog svetega križa. V tem je vzdignil umirajoči Kristus ranjeno svojo glavo in rekel vrani. „Hudobna tica! s čim sem zaslužil to, da se veseliš moje smrti? Ali te nisem najbolj ljubil izmed vseh tičev? Toda, še zmiraj sem tvoj Bog in še zmiraj mi je mogoče, kazniti te. Kakor si bila do zdaj najlepši tič pod solncem, takó bodi za naprej najgrji med vsemi!“ — Ustrašila se je vrana in nehala je peti, ali bilo je prepozno, zgini- nil jej je sreberni kinč in ostirmela je sama pred svojim perjem, ki je bilo črno ko temna noč. Sladki njen glas se je spremenil v grdo krokanje in osramotena ptica je zletela in skrila se v puščobne kra- jine. Od tega časa se več ponosno ne vzdiga v modri zrak; le v nizki višavi leta in najrajša prebiva v zapuščenih goljavah, sram je je človeka in drugih tic. Konec je poprejšnje njene lepote za vselej, kajti Zveličar je hotel, da je najgrša tica na zemlji, in da jo zani- čujejo ljudje in živali.

7. 0 smrti.

Nekdaj je vsak človek vedel, kedaj da bo umrl. Ali ravno zavoljo tega je vsaki začel misliti na Boga in na prihodnje življenje takrat, kedar je imel le še malo časa živeti, in vsak se je odpovedal svojim grehom še le, kedar je smrt že pred durmi stala s koso. O tistem času je šel Zveličar s svetim Petrom po neki vasi in videl zraven zapuščenega vrta sedeti starega moža, ki si je lojtro spletal iz kopriv. Vprašal ga je Kristus: „Zakaj se mudiš s tacim neumnim delom, in ne opravljaš rajši kaj koristnega? S to igračo svojemu Bogu ljubi dan kradeš.“ — Ali stari mož mu zamerljivo odgovori? „Kaj bi nek še pridno delal, saj vem, da moram že jutri umreti; in ko me že vse jezi, spletam za kratek čas lojtrico iz kopriv.“ — Zamišljen nekoliko postoji Gospod Bog, in kmalo se k starčeku zopet obrne, rekoč: Od današnjega dneva ne bo nikdo izmed umrljivih več vedel, kedaj da bo umrl, in tudi ti ne veš ure, ki ti bode poslednja.“ In lepó je še dalje podučeval moža, dopovedaval mu marsiktero sveto kršansko resnico, in blagoslovivši ga je dalje potoval s svetim Petrom. — Pri vsem tem je stari mož vendar še drugi dan dočakoval blede smrti; ko pa je ni bilo, spoznal je, da je tuji popotnik bil Gospod Kristus; k srcu si je vzel njegove svete nauke, živel je pobožno in marljivo delal še mnogo let, dokler ga ni smrt poklicala iz tega življenja.

Národne stvari: priče, navade, stare vere.

(Nabral in razglasil M. Valjavec.)

(Dalje.)

Na to zapita dečak, kaj pak on zna novoga. A on mu je rekel: moj dragi prijatelj! pri nas se je puno kajkaj novoga pripetilo, nu to je najbolje, kaj je jeden človek kraljevu čer oslobodil od pozoja. Jedni veliju, da je cigan, ali je pozoja moril pak bu vezda zel kraljevu čer i bude postal naš kralj, kaj išče nê nigdar bilo. Na to dečak zapita: prosim vas, od kud je taj cigan? On veli, da je iz Vratnoga. Na to mu je dečak rekel: nâjte se bojati, ne bu vam cigan kralj, am sem vam ja kraljevu čer oslobodil i pozoja moril, ali sem bil zaspal pak mi ju je onda odpelal cigan; tak ja mislim. Pak mu je počel pripovedati, kak se je to pripetilo i kak ga je moril. Plemen-taš mu je dal stan, jesti i piti njemu i njegovej zveri. V jutro ga nê pustil pred ručkom od sebe i gda su se naručkali oni i takaj ži-vine, onda je stoprem dale išel vu kraljevski grad. Gda je tam išel, čul je vre z daleka viku i kriku vu tom gradu i išel je vu nuter i on glet. Gda je došel vu dvorišče; ostavil je svoju zver pri vratih, a on je išel pitat sokača i inuša, da bi li slobodno i on išel glet toga novoga kralja. Gda su mu rekli, da slobodno dojde tam, nagnal je

zver vu guvno a sam je išel gore vu palaču. Gda je došel gori, pokloni se, ali ga je mam kraljeva či spazila i kak ga je spazila, mam je prek stola od cigana k njemu vušla i prijela ga je mam okolo vrata, kušnala je ona njega i on nju, pak je rekla: ov je mene oslobodil od nesreće i ov je pozoja zaklal, a cigan nê. Gda smo mi sedeli vu fladu pod vrbom, pak je onda cigan išel mimo i odsekul mu je glavu, pak je štel i meni, i morala sem skup ž njim iti k vam i reči, da me je on oslobodil, i morala sem se prekleti. Ov je dečak imel na sebi torbu i vu torbi jezike pozojove 'se devet pa je je pokazal. Ali je cigan rekel, da to nê istina pak je rekel, da i on ima jezike, ali da je je ostavil pri susedu, da je nê štel sim donesti. Oni su mu rekli, da je naj pokaže. On je išel mam k mesaru pak je rekel: ja vam zapovedam kakti vaš novi kralj, da morate mam pred menom zaklati devet bikov ali volov. Mesar je brže bole išel po varašu i dognal je dimov šest bikov a tri vole je imel sam doma, zaklal je mam ove vole i bike i cigan je rekel: dajte mi dečka pak mi naj nosi ove 'se jezike z menom vu grad moj. Mesar mu je 'se' devet jezikov del vu torbu i rekel dečku naj nosi. Gda je cigan 'seh devet jezikov donesel vu grad, reče: evo devet jezikov onoga pozoja, kojega sem ja moril. Vezda nisu mogli oni ljudi gospoda nijednemu prav dati, ali na jem put je rekel jen velikaš: nikaj drugo, mâ gospoda, neg koj ga je vubil, on ga i more nazaji skup stvariti i koj to napravi, njemu bumo verovali i njega postavimo za kralja. Na to su 'si privoleli. Odpelali su se 'si na ono mesto, gde je bil vubil pozoja pa su rekli najprvo ciganu: vezda ti, cigan, ako si vubil pozoja, stvori ga opet skup i mi ti 'si bumo verovali i postavimo te za kralja i buš kraljev zet. Gda je to cigan čul, onda je hitil iz torbe jezike na kel i počel je moliti i kleti po ciganjski, ali nê mogel nikaj napraviti. Gda su vidli, da cigan ne bu nikaj stvoril, rekli so dečaku, da naj on proba stvoriti toga pozoja skup; i vre su si mislili, da je ov toga pozoja vubil, ar je i kraljeva či štela priseči, da je on pozoja moril. Ov gda je to čul, rekel je svojoj zveri: najdete 'se falate, kam ste je goder deli i denete je skup. Živine mam su se raziše i našle su 'se falate, složile su je skup pak je lisica s kačinom maščum namazala. Pozoj počne mam hoditi. Vezda su vidli 'si, koji su tam bili, da je istina, da je on vubil pozoja i kraljevu čer oslobodil od nesreće i rekli su: vreden je, da bu on kralj a ne cigan. Onda su mu rekli, da ga naj vubije. On je vu njega triput puknal pak je rekel zveri, da ga naj raztrga, i zver ga je rastrgala na dromne falate. Vezda su išli dimov 'si skup pak su pitali, kak je dobil ovu zver. On jim je pripovedal, kak je bil nesrečen i kak ga je bog rad imel. Nu cigana su mam doma obsudili na galge a dečaka su obsudili za kraljevskoga zeta i za kralja, i vezda je stoprem bilo veselje po celom kraljestvu. Stari cigan se je veselil, 'da je čul glas, da mu je sin postal kralj. Odpravil se je bil k njemu, ali se je bil jako prevaril. Hitil je bil kozu i nakovano i nê štel nikaj delati. Mam je došel selskomu vojvodi, da mu naj dá pašuš, ali mu je on povedal, da su mu baš čera

sina obesili. Na to mu reče cigan: kaj samo tri dane kralj bil? da sem znal, ne bi si bil hitil niti kozu niti rogaticu. I cigan je moral ostati doma i kupiti si kozu i rogaticu i spet kovati lance i grebene, pa i denes veliju onomu, kaj je postal gospodar, ali su ga shitili z gospodarstva: ti si bil gospodar kak cigan kralj. —

b) *Iz Varaždina.*

Sudjenice jesu kakti žene. Kad se gdo narodi, sudijo mu kaj mu se bude v životu dogodilo. Vsaki človek ima svoju sudjenicu.

5. Gđa se dete rodi, dojdju sujenice i sudiju dete, kaj bude ž njega. Tak je jenput rodila jedna žena dete pa su došle sujenice pa su dete sudile. Bila je pri onoj hiži jedna stara služkinja. Ova je čula, kak su sujenice sudile, a na stolu je bila voda vu vřću, nož i jedno drevo. Prva sujenica je rekla, da se bude ovo dete vtopilo, druga je rekla, da se bude samo zatuklo, a trejta je rekla, da bude dete drvo zatuklo. I tak se je dogodilo. Kak je vre dečec narasel, išel je vu šumu pa se je na njega podrlo jeno drevo i ga je na mestu zatuklo. I tak se je dogodilo, kak je trejta odsudila i još denes povedaju, da ne smi na stolu biti onda, gđa žena rodi, niti voda niti nož niti drevo, pak ako nema kaj drugo, naj dene kruh, ar onomu detetu nigda kruh ne sfali. —

6. Vu jednu hižu, gđe je žena štela roditi, došle su sodjenice i predi, kak je žena porodila, dospomenule su se, ako bude porodila predi kak bu pol noči, da budu detetu dobro sodile, ako pak bude po polnoči, da budu zlo odsodile. Žena je porodila po polnoči i to mužko dete, i onda su sodjenice sodile. One su odsodile, da bude ov dečko sakojačko zlo probal i da se bu na zadnje vu nekakvi mlaki vtopil. Gđa je bil već ov dečko sedem let star, dali su ga stareši v školu, ali neje nikaj valal i moral je ostaviti školu, a potlam je odišel v pintariju. Kakti detič već delaj je pri jednom meštru. Njega su šteli višekrat urbanjkuši vloviti za soldata, nu on je sakikrat srečno vušel. Jenkrat poslal ga je mešter na ladanje k jednomu gosponu lagve popravlat. Za to su zeznali ovi, koji su dečke za soldate lovili, pak su se dospomenuli da idu, da ga tam najleže dobiju. Gđa bi došli tam, pitali su gospona, gđe je on pintarski detič, kaj je došel k njemu lagve nabijat. On im je rekel, da naj idu doli do pivnice, da budu ga već našli. Tak je i bilo, a oni su ga brže zvezali i odpelali i tak je postal soldat. Jenkrat je moral iti v tabor, ali neprijatelj je preobladal i med drugemi i njega v sužanjstvo odpelal. Tu je vnoho trpel, kajti su sužnji morali jako delati. Jenkrat morali su iti v bližnju šumu drva pilit, ali na jenkrat vudri strašna ploha i tak nesu mogli delati pa su se tak strazari kak i sužnji ščučnuli kam je koj mogel pod hrast. I ov pintar bil je baš blizu jednoga staroga šuploga hrasta pak se je nutri zevlekel. Potlam kak bi već prestala ploha, odpravili su se nazad vu varaš, a za pintara nesu niti znali i on je ostal nutri. Gđa je već večer bil, zišel je van pak je vdiral i vdiral po železju, dok ga neje

razbil i onda se je žuril iti kaj ga ne bi gdo došel iskat. On je išel celu noč, dok je na drugu stran ove šume došel, gde je široka ravnica bila. On je pâk išel celi dan, dok neje već do druge šume došel, gde je našel jeden jako stari grad, gde neje nigdo stanual. On se je navrnul vu ti grad, našel je nutri staro spotrto pohišstvo i on si je na jednu postelu legel i tam je ovu noč prespal. V jutro gda se je prebudil, bil je jako gladen pak je išel iskat po gradu, morti bi kaj živeža našel, ali neje nikaj našel, neg samo v pivnici nekaj vina v starih plesnivih lagvih, a takaj okolo grada bile su jabuke posadjene, koje su na sebi imale još nekaj jabuk, ali ove su bile čisto već kakti od divjih jabuk, kajti je ne već dugo nigdo obradjival. Ovih se je dobro najel pak je sam sebi rekel: vezda pak idem pak je dobro zalezem starem vinom, i odišel je pak se je napil, kaj je i po malo pijan bil. Onda pak je odišel dale i tak je išel čez jednu senokošu, a poleg ove bil je jeden log a med logom i senokošom bila je dosta gliboka graba, prek koje je bila brv. Gda je došel do nje, stal je na nju, ali kajti se je još niti ne dobro streznil, ne je još niti dobro koračil, noge mu se zmetu in on opadne v grabu, gde se je vtopil. Tak se je zvršilo, kaj su sodjenice odsodile.

7. Tak je jemput išel jeden princ po svetu putuvat, da si svoju zemlju razgleda. Noč ga je dostigla vu jedni veliki šumi, tam pak je našel jednu malu hižičku z dreva napravljenu, i stupil je nuter pak je prosil stana. Vu ovi hižički bila je jedna stara baba. Imala je jednu čer a čer je bila baš na porodu, da dete porodi nezakonito. Baba reče princu, da nikak nemre dati stana, kajti joj bude či ovu noč rodila, i glejte, vre je došla pôporezna babica, a ona vu hiži kriči, da ju križeci boliju. On joj reče: nikaj za to, kaj ona rodi, da mu naj za Kristuša dragoga dá stana, kajti kam budem vezdu išel dale po noči? I dala mu je baba stana vu drugi hiži, kajti si je mislila da, gda bi dete na svet došlo, da bi onda on nju i dete vrekel. Kak je dvanajst vur skoro bilo, porodila je z velikom mukom dete a dete je bilo žensko. Na jem put došle su sudjenice i počele su dete suditi. Jedna je rekla: naj bude žena princova, ovoga, čije je to kraljestvo. Druge dve su malo mrmljale pak su rekle: naj bude, i s tem su odišle. Princ se je presenetil, kak je to začul i mislil si je: to ne bude istina, ja to dete moram skončati. I kaj je mislil i rekel, to je napravil. V jutro kak se je stal, mati je vu hiži ležala a stara je babam nesla dete kupat van vu korito, a ov je dete zel, gda je vre bilo povijeno i odnesel je vu vrt i zapičil na kolec ostri. Ali to neje istina bila, kaj si je on mislil, da je dete skončal, on je samo on pôvoj napičil na kolec a detetu ne je nikaj bilo. Išel je baš mimo jeden človek i zel si je dete sobom pak je odhranil do osmoga leta. Princ je išel drugi put zemlju razvidjat i baš na onu hižu je nadošel, gde je ova pucka bila. On je pital ovoga, jeli je ovo njegova či. On mu je rekel: neje to moja či, neg ovo dete sem ja našel vu onem vrtu na kolcu zapičeno: nu fala Jezušu, nikaj joj neje zapovedal on magarec, koj

ju je na kolec napičil, i ja ju vre hranim osmo leto. Princ si je mislil: em te je vrag čuval, kaj te nesem itak sfondal. Mislil si je, domislil se pak ovomu človeku ovak reče: moj dragi človek, dajte vi meni ovo dete, ja sem jeden gruntaški gospon, ja ju morem dati školati i gospodski odhraniti, dajte vi nju meni. I zbila, ov človek mu ju je dal. Princ sel si je vu kočiju z ovom puckom i pelali su se po jedni šumi. To je bilo pod jesen. Rekel je kočijašu: hej Miško, stoj. Kočijaš je stal i rekel je princ, naj vezda pucka iz kočije van ide in naj malo ž njim ide. Kak su došli malo dale, pograbil je pucku i počel ju je gutiti i mislil je vre: dobro, vre je mrtva, i sel si je na kola in odpelal se je. Jeden pastir, koj je svinje pasel vu žiru, videl je to i išel je tam i zel je pucku k sebi i odhranil ju je. Princ ju neje bil vumoril, kak je mislil. Da je vre bila osemnajst let stara, pak je došel princ vu ovu hižu pastirsku. Tak je vre bog dal. Našel je ovu pucu i pital je pastira, jeli je to njevga či. Ali on si neje mislil, da je to ona, koja mora njevga biti. Rekel je pastir: neje, ja sem ju našel pol mrtvu, kajti jeden lopov i tolvaj, a ne človek krščenik je štel ovo dete zagotiti i ja sem ju zbavil od smrti i zvrátil sem ju; vezda mi pomaže svinje pasti. Princ si je mislil: kaj te nesem itak zagotil! tebe mora vrag ne anjgel čuvati, kaj si nazad vezda živa. Pak je mislil i domislil se je i prosil je pastira, naj on nju njemu dá, on bu ju odhranil. Dal mu je. Princ si ju je dimo odpelal vu svoj grad, gde vre krali stanuju tako rekuč na nebu. Bila je tri dane tam a četrti den dal je nju vu jednu kuglu zlejati i po morju ju je pustil, naj ju odnese morje, kam god hoče. Tak je sirota po morju vu kugli plavala, dok neje došla na drugi svet, gde su črni ljudi, koji ljudi jeju. Kraljica od ove zemlje vidla je ovu kuglu z daleka i poslala je ladje za njom i vlovili su kuglu i razbili su ju i našli su nutri lepu pucu z devetnajstemi leti. Kraljica ju je k sebi zela i bila je pri njoj. Baš na blizu bilo je kraljičino godovno i kraljica pozvala je takaj ovoga princa na gosti k sebi. Princ je došel i pital je kraljicu za ovu pucu, jeli je to njejna či, da bi on nju ženil. Ona mu je rekla: neje, ona je po morji vu jedni kugli plavala, dala sem kuglu vloviti i našla sem ovu lepu pucu. On si je mislil: em te je vrag pak čuval! i mislil si je: ne bu drugač, bude je zeti, i dal joj je jeden prsten, ako ga zgubi, da ju dá vmoriti, ako pak ga začuva, onda ju bude ženil i ž njom se zdal. Ov prstan bil je tak napravljen da, ako je kraj vode išla ona, da je sam vu vodu skočil. Ona sirota za to neje znala pak je išla na spancer kraj ovoga morja i zbila prsten joj skoči vu vodu. Kaj bu vezda? Žalostila se je. Vre je bil drugi dan on termin opredelen, da on dojde i da pri stolu, gda bude obed, mora on prsten pokazati, ako ne, onda ju dá vmoriti. Drugi dan dojde. Kraljičini ribari su ribe lovili po morju dva dana, kaj nisu mogli nikaj vloviti. Na jemput vlovili su vnogo rib a med njimi i onu, koja je on lepi zacoprani prsten pogutnula i pojela. Kak su domov došli, snažili su ribe i vu jedni veliki ribi našel je sokač ov prsten, a sokač je vre znal za to i dal ga puci nazaj, kajti mu se

je smilila. Kaj sudjenice odsudijo, to mora biti, proti tomu ne more nijeden človek nikaj, vse je zahman proti njim raditi. Kak su k stolu seli, taki ju zapita pred gostmi za on prsten: gde je moj zaručni prsten? Ona ga pogleda gor i dol i počela se je smejati i zela je iz prsi v rubcu zamotan prsten i dala mu ga je. Kad je princ to videl, da ga ima, ražalostil se je na one čase, kad je nju štel vmoriti i počel je vse pripovedati, kak je vse napravil i kak je čul sudjenice suditi i tak vse po redu, i dal se je spovedati i pričestiti a onda se je ž njom zaručil i oženil i tak su vnoga leta skupa živeli.

c) *Iz Štajerskega.*

8. (Stara cesta). Tak se je enok dete narodilo in kak so prišle rojenice sodit, prva je rekla: toto dete ne sme nigdar krüha jesti, zakaj so nam ne pripravili krüha pšeničeka na mizo. Druga je rekla: toto dete ne sme nigdar vina piti; zakaj so nam ne na mizo vina pripravili. Treta je rekla: toto dete se more vtopiti, zakaj toti lidje na Mikloševo predejo. Tak se je tüdi zgodilo. Gda je bilo toto dete seden let staro, a bia je pajbič, gna je kobile na kopanje oblečen v robačah, ktere so ble ne toti den napredene. Gdaj pride v vodo, začelo mu je hujdo gračivati, te se prekopicne v vodo i nigdar ž nje vün ne nazaj. Še bi bržčas vujša, al so robače in brguje tak žmetne gratale, da se ne moga z mesta genóti. Od totega cajta ne predejo starocestenske babe in prele več. —

9. (Velika Nedla. V enoj vesi so se eno noč narodli trije fantiči. Rojenice so prišle jih súdit, kaj bi se keremi v življenji dogodilo pa kakšoj smrti du vmrli. One so súdle dvema, da ta se vtoupla a eden da more biti obešen. Toti trije bili so na vék vküper no nobeden nê ša brez drugoga nikam, samo na vek vküper, kam so goder šli. Oni se grejo eno nedelo kúpat. Vsi trije so skočili eden za ovin. Tista dva, kera sta bila odsojena se vtopiti, nesta več vün prišla, sta se zaresen vtopla. Zaj dva grejo lüdje iskat pa dva na dni najdejo, no včasi na trato vün ž njima. Toti pa kerí je na obešenje bia obsojen, je negda nekaj čüa od tih sojenic te si on tüdi med tota vtopenika leže. Po časi pridejo sojenice pa reče ena k ovoj: kak je to, kaj se je toti vtüpa, ki smo ga drugači obsodile? On pa je to vse sliša. Gda pa so one odišle, stane on gor pa odide po sveti. On pa j' bia jako zivist no svet i nigdar neje nikoga z ničín ražála. Kak je že dugo hoda, pride k enemi gospoudi službe prosit. On ga zaresen prime pa samo za konje, kajti on je mea jako lepe konje, pa mu reče, naj pazko ma na konje, kaj mu jih ne bi gdo po noči rana ali vkra. On je jako pazko mea, kajti se je gospouda boja. Eno noč pride sam gospoud tak tiho v štalo, kaj ga on ne čüa, prebodne najlepšega konja v štali špicój tak kaj on ne nič čüa. Vütro se stane, vidi konja jako ranjenega pa na pol mrtvega. Beži fišo k gospoudi pa mu pove, kak se mu je toto noč zgodlo. On reče, da more biti kaštigan, da glavo zgübi ali kak drugači more biti jako kaštigan. On ga gre tüzit nu stuža ga je na

tak daleč, da bi mora biti obešen. Že so ga na gauge pelali, kaj bi ga gor vlekli, pr(i)leti en gospoud pa kriči: pardon, nedužen je. Zaj bo rešen gaug. Gospoud pa ga najnik splati, nu mora je oditi od njega. Zaj pa mašera daleč, pride do ene šume. Zaj nê veda, kam bi ša, da se je več pûti križalo. Pa le vujdre v te les, ide ide; sreča enega, ki je konja jaha pa jako tira. Toti keru je jaha, da totemi konja pa mu reče, da bi mu malo drža. Resen on prime konja, oni drugi odide v les daleč; za njim pa so bežali tisti, kerih je konj bia, kajti ga je on vkra. Primejo ga potegnejo več vršičov drev vkup, njega pa za vsakši eno malo pr(i)vežejo, razpistijo vršiče pa ga nedužnoga rastrgajo, kak so sojenice odlučle, a krivec je pa pete vmekna. —

10. (Velika Nedla.) Enemi bogaci se je sin naroda a glih tisto noč pa je na stan vzea enega bogca. Kak že se je naroda, pridejo sojenice pa ga obsudijo, da more grom v njega tresnoti (tak je nje cûa bogec sùditi) gda bi bia seden let star, na gredah. Bogec to pove oči tega sina, oča pa so se bojali za sina, dajo na družen mesti z jakim kamnom eno jamico zezidati, da bi ti sin noter bia, da ga ne bi strela trofla. Sinek je hoda navek na stüdenec spat; oča mu to prepove. Sedmo leto pride. Sin hodi navek v grede molit se bogi a oča pa ga je htea v to lûknjo spraviti. Sin ga prosi, da ne bi, da se naj vse po božjoj volji zgodi. Resen glih tisti den sedmega leta ide on pa na vrt molit a zbrale so se male meglice pa tresne strela v tisto lûknjo, kero je oča sini zezidati da, a sin je bia rešen strele.

Slovansko berilo.

I. Dve žabi.

(Srbski; spisal D. Obradović.)

Две жабе пребиваху у једној барици, ¹⁾ а кад им се ова у лѣто осуши, пођу ²⁾ даље тражити ³⁾ воду. Нађу један дубок бунар ⁴⁾. Онда млада жаба рекне старој: „О прекрасне воде! хајде да скочимо унутра!“ — „Можемо ласно ⁵⁾ скочити доле, одговори стара, али ако се и ова вода осуши, хоћемоли моћи напоље изскочити!“ — Одавдѣ сваки себи може ласно науку извести; да ништа непочимље, прије позна, како ће докончати. —

II. Večer.

(Česki; zložil K. Šnajder.)

Západníček ¹⁾ věje, — Slunéčko se níží: — Stáda ²⁾ táhnu ³⁾ k stájím, — K večeru se blíží. — Přestává ⁴⁾ již ptactvo — V po-

I. ¹⁾ Barica — mlaka, luža; ²⁾ oditi; ³⁾ iskati; ⁴⁾ vodnjak; ⁵⁾ lahko.

II. ¹⁾ Zahodnji veter; ²⁾ črede (sosebnó govod); ³⁾ iti, stópati; ⁴⁾ prestávati; jen-

rostlinách⁵⁾ pěti, — Blahý pokoj z nebe — Tichý večer světa. — Za zbořenou věží⁶⁾ — Měsíček se směje, — Z jabloně květ vonný⁷⁾ — Zefír na mně šejje. — Okolo mne všecko⁸⁾ — K snu se ubírá⁹⁾: — Ach! jen mně sítorku — Smutek¹⁰⁾ srdce svírá¹¹⁾.

III. Potník v puščavi.

(Polski, spisal J. Krasický.)

Arab jeden, gdy go noc w podróży¹⁾ zapadła, a był dwa dni wśród stepu, bez wody, bez jadła²⁾, postrzegł³⁾ worek⁴⁾ na drodze⁵⁾: wziął rozweselony, a w blasku gwiazd chcąc wiedzieć⁶⁾ czém był napelniony, jęknął⁷⁾ i rzekł, niezmierna boleścią przejęty⁸⁾: „Jam rozumiał⁹⁾, że¹⁰⁾ kasza¹¹⁾, a to dyamenty.“

IV. Življenje podobno oblakom.

(Ruski.)

Жизнь¹⁾ подобна облаку: такъ же проходчива и переменчива²⁾; сегодня³⁾ она свѣтла и пріятна, завтра темна и печальна⁴⁾; но снова солнце сіяетъ надъ нею, и она съ міромъ погружается⁵⁾ въ вѣчной покой. Что придаетъ облакамъ ихъ блескъ и красоту? Солнце, которое ихъ освѣщаетъ, золотитъ своими лучами и раскрашиваетъ своей улыбкой⁶⁾. Что придаетъ жизни ея сіяніе? Улыбка Того, Кто облакамъ велѣлъ дождемъ орошать⁷⁾ землю и освѣжать⁸⁾ всѣ растенія и твавы. Онъ, Онъ даритъ утру жизни свѣтлую радость; Онъ въ годы мужества поддерживаетъ и укрепляетъ насъ; въ бурю и мракъ Онъ, какъ радуга, сіяетъ намъ Своєю улыбкою, и даже⁹⁾ когда смерть готова опуститъ передъ нами завѣсу свою, Онъ освѣщаетъ намъ душу свѣтомъ надежды¹⁰⁾.

Književni obzor.

Slovo o polku Igorevě. Iz staroruskega poslovenil in razložil M. Pleteršnik. V Celovcu 1866. Kar je v česki književnosti „Kraljedvorski rokopis,“ to je v ruski slovesnosti junaška pesem v nevezani besedi „Slovo o polku Igorevě.“ Pripoveduje se

jevati; ⁵⁾ v grmeh; ⁶⁾ za podrtim stolpom; ⁷⁾ vonjav, dišeč; ⁸⁾ vse; ⁹⁾ podajati se; ¹⁰⁾ žalost; ¹¹⁾ stiska.

III. ¹⁾ Med petjo; ²⁾ brez jedi; ³⁾ ugledal, spazil; ⁴⁾ vrečico, mošnjček; ⁵⁾ na poti; ⁶⁾ hoteč vedeti; ⁷⁾ vskliknil; ⁸⁾ neizmerne bolesti prevzet; ⁹⁾ jaz sem mislil; ¹⁰⁾ da je; ¹¹⁾ pšeno.

IV. ¹⁾ Življenje; ²⁾ premenljiv; ³⁾ dnés; ⁴⁾ žalostna; ⁵⁾ pogreza se; ⁶⁾ s svojim smehljajem; ⁷⁾ namakati, rositi; ⁸⁾ čvrstiti; ⁹⁾ celó; ¹⁰⁾ s sveto nado.

v nji dogodba, ktera spada v 12. stoletje, ko je bila ruska zemlja razdeljena na mnoge knezovine; velika kneza sta bila tedaj v Kijevu in Vladimiru. Plavci, divji narod za Donom, so čestokrat napadali rusko zemljo; zato se vzdigne l. 1184 najprej kijevski veliki knez proti njim in je srečno premaga; l. 1185 se napoti tudi knez severskega Novograda z bratom Vsevladom proti Plavcem, toda Igorjeva vojska, utrujena in upehana, je bila pri reki Kajali naposled pobita in Igor z mnogimi vojvodi zajet. S pomočjo nekega Plavca je Igor vendar srečno ubežal v svojo domovino, kateri je bilo zlo kakor telesu brez glave tudi ruski zemlji brez Igorja. — Pesem je, kakor sploh narodna pesem slovanska, prečudne pesniške lepote. Prevod se verno oprijema prvopisa; ker pa je pesem na nekterih mestih nejasna, zato je pridjana prelepi prestavi tudi lahko umevna razlaga. Naj razveseljuje ta cvetica narodnega pesništva slovanskega s svojim prekrasnim duhom vsako domoljubno srce slovensko! Knjižica veljá po bukvarnicah samo 10 nkr.

Čitavnica. Podučivni listi za slovenski narod. Izdal Dr. J. Geršak. III. zvezek. V Gradcu 1866. Leuschner in Lubenski. Cena 70 kr. — Bogat z raznovrstnim podučnim berilom je prišel pred nekaj dnevi III. zvezek priljubljene čitavnice na svetlo, komur je koli mar za povzdigo naše slovesnosti, gotovo ga vsak sprejme, kakor je v resnici vreden, z največim veseljem nad lepim napredkom. Ker se ne moremo spuščati v pretres vsacega posameznega sestavka, naj stoji tu vsaj bogati obseg pričujočega zvezka: „Uspeh človeške omike III. (zpisal Dr. J. Muršec); „Pota človeške omike“ (sp. Dr. S. Šubic); „Obrazi iz starodavnega življenja“ (sp. J. Borovski); „Najstarša doba človeške zgodovine“ (sp. M. Pleteršnik); „O narodnih pesmih in pravljicah plemen slovanskih“ od L. Stura (Posl. F. Žličar), „Kratek popis zemlje“ (sp. V. Ogrinc); „Pogoji življenja“ (sp. A. Zupančič); „Socijalne razmere na Francoskem“ (sp. J. Geršak); „O zgodovinskem pravu“ (sp. Dr. J. Srnec); „Županovanje“ II. (sp. J. Geršak); „O zimskem spanji“ (sp. A. Gorenc); „Povestnica avstrijska“ III. (sp. J. Geršak); „Obraz iz živalskega življenja“ (sp. A. Gorenc) in „Črtice“ — Zanimivemu zapopadku je primerna tudi jasna in lahko umevna beseda; zato naj bo tudi III. zvezek Čitavnični živo priporočen vsem Slovincem!

Dramatično slovstvo slovensko. Ker se zdaj narodno gledišče v Ljubljani vstanavlja, zato z veseljem pozdravljamo živo gibanje na dramatičnem polji slovenskem, ki se nam nekaj časa sem po raznih stranéh razodeva. Le tako naprej! res živa potreba je nam obilnšega pridelka te vrste, da se postavi trdna podlaga narodnemu gledišču. — Veliči slovenski domorodec Dr. M. Prelog v Mariboru je poslovenil in izdal novo kratkočasno igro v enem djanji „Črni Peter“, ki se nam zdi prav pripravna tudi za slov. čitavnice, da jo spravijo na glediščni oder. Cena jej je 30 nkr. in čisti donesek je odločen za Slomšekov spominek. — Naš priljubljeni pesnik Fr. Zakrajšek v Gorici spisuje izvirno slovensko tragedijo v

vezani besedi pod naslovom „Maria Antonijeta“ v petih djanjih. G. pisatelj jo misli po naročilni poti dati na svitlo in vabi vse slovenske domorodce, da se oglašé do konca prihodnjega meseca, ki se mislijo na to delo naročiti. Naročnina se bode odraštovala po prejeti knjigi. Tudi „Glasnikovo“ vredništvo bode rado nabiralo naročnike na to delo, na katero obračamo pozornost vseh prijateljev lepoznavske književnosti. — Slavno znani slovenski skladavec dr. Benj. Ipavec sklada veliko spevigo v treh djanjih. Predmet jej je posnet iz staroslovenske zgodovine po Draganovi povesti „Sveta vera,“ ki so jo razglasile Novice l. 1857. — Da se nam kmalo doverši! — Prelepa Pelikova žalostna igra v petih djanjih „Tomaž Mor,“ v kateri se nam v živih barvah slika neomajivi značaj tega velikega moža, prišla je tudi v posebni izdavi na svitlo in se more po vseh bukvarnicah dobiti po 36 nkr. — Nadopolni slovenski pisatelj Fr. Marn v Pragi je poslovenil prelepo Körnerjevo igro „Nikolaj Zrinski.“ Ker se bode letos obhajal spomin tega preslavnega jugoslovenskega junaka, gotovo bi bilo primerno, da se kmalo spravi na svitlo in tudi na glediščni oder.

Klasje z domačega polja. Pod tem naslovom prične pod vredništvom gg. J. Jurčiča in J. Stritarja izhajati v O. Wagnerjevi knjigarnici v Ljubljani zbirka najboljih del slov. pisateljev z dodanimi kritičnimi vvodi, življenjepisnimi črticami in kamnotiskanimi podobami. Prvi snopek, ki bo prišel že v nekoliko dneh na svitlo, bode obsegal Prešernov življenjepis, njegovo podobo, po stari izvorni sliki litografovano, vvoden spis „o Prešernovih pesmih“ in en del njegovih poezij. V dvéh naslednjih snopičih se bodo izdale vse druge poezije tega pesnika, med kterimi jih je več, ki se ne nahajajo v njegovi zbirki. Za prihodnje snopiče je razen življenjepisov, podob posamesnih slovenskih pisateljev in kritične cenitve njihovih spisov, namenjen izbir iz del, ki jih je nekoliko raztresenih po raznih časopisih in knjigah, nekoliko pa še nikjer natisnjenih. Nató pridejo na vrsto izbrana dela, ki so je spisali: Levstik, Jenko, Vodnik, Koseski, Cegnar, Erjavec, Slomšek, Terstenjak, Toman, Valjavec, Vilhar in drugi. Vverstile se bodo tudi kritično razbrane slovenske narodne pesmi, biseri naše domače poezije, kterih imamo veliko med narodom nabranih, in še nikjer tiskanih. Več veljavnih mož slovenske literature se bo blagovoljno z djanjem in svetom vdeleževalo tega po vsem domačega, za naše narodno življenje in naš narodni jezik tolikanj imenitnega početja!

Rojaki! Koga niso v srce skelele nemile besede, s kterimi so nam posebno pred nekimi dnevi očitali uboštvo naše literature! Akoravno pa dušno blago slovenskega naroda, če ga primérjamo z njegovim številom, v resnici ni revno: vendar je tako raztreseno, da ga le malokdo vsega pozná, ne malo ga pa tudi iz mnogoterih razlogov dozdej še ni zagledalo belega dné.

Kér ima torej to početje namen, da se zbere in združi, kar je raztresenega, in da se poišče in spravi na dan, kar je še skritega,

smé se morebiti upati, da bo to delo vsaj nekoliko pripomoglo, da se tudi naši narodnosti, našemu jeziku skaže pravica, ki mu gre po božjih in človeških postavah. — Vsacih 8 — 14 dni pride snopič (96 strani debel) na svitlo in bo po naročilu veljal 25 nkr., posamesno pa 30 — 36 kr. — Želimo založniku te lepoznavske nabire najboljši vspeh v vsacem oziru, naj najde potrebne podpore po vseh straneh; zakaj le tako se moremo nadjati, da nam bo pričeto delo lepo napredovalo in nam s časom zarodilo tudi novih izvirnih lepoznavskih del, ki nam jih je največa potreba.

Hrvaško-srbsko slovstvo. Književnost naših južnih bratov se je ali se bo v kratkem obogatilo z nekaterimi novimi deli; ta so: a) „Dragušica“, spisi Zdravka Niemčiča, ktere je po njegovi smrti Gj. Deželić zbral in na svitlo izdal. Knjiga šteje 350 strani in obsega pesme, pripovedke, životopise in razne druge spise za cerkev, šolo in dom, cena jej je 2 gld. — Pod naslovom „Niz dragocenega bisera“ je izdal bogato obdarovani jugoslovenski pesnik Sundečić zvezek prelepih duhovnih in moralnih pesem za deco; hrvaški časniki je močno hvalijo. Od tega pesnika je prišel na svitlo „Orlić“, črnogorski koledar z raznimi pesniškimi cveticami. — Sloveči hrvaški pesnik J. Trnski, ki si je po svojih „Kriesnicah“ vsem prijateljem hrvaške književnosti močno prikupil, je priredil nov zvezek teh mičnih pesmic za natis. — G. V. Šabljar, viši nadzornik fin. straže v pokoji, poziva na naročbo na obširni „Mjestopisni rječnik trojedne kraljevine“, ki ga je v teku osmih let z mnogim trudom izdelal. Celo delo bode obsegalo okoli 30 tiskanih pol in bode veljalo 3 gld.

Besednik.

Iz Celovca. Dne 15. m. m. so obhajali naši rodoljubni bogoslovci prav veselo domačo veselico — slovanskima blagovestnikoma Cirilu in Metodiju na čast. Mične pesme (n. pr. Savica, Tam za goro, Naprej itd.) so se vrstile z domačimi govori in dramatičnimi predstavami. Veliko smeha je zbudil koroški „slepi berač“ z žakljem; prav lepo se je vršila tudi Bilčeva „Ilirija oživljena“ in „Ali smem Slovenec biti“. Cela veselica je bila od konca do kraja prav zanimiva; naj se povrne vsako leto! — „Koledarček družbe sv. Mohora“ pojde kmalo v natis; naj se torej podvzajajo, ki želé še za tekoče leto v družbo stopiti, in pošljejo svojo letnino vsaj do konca prihodnjega meseca, da se more potem tudi imenik čast. družnikov z računom vred tiskarnici izročiti. Sosebno opominjamo tudi slovensko mladež naših srednjih šol, da se dá v prav obilnem številu vpisati v to koristno domačo napravo in si po tem poti oskrbi za 1 gold. plačila lepo število slovenskih bukev — za velike šolske praznike prav zanimivo in tečno berilo.

Ljubo Iz Ljubljane. (*Vesele in žalostne prikazni v narodnem življenju meseca marca 1866.*) — c — Nemila smrtna kosa pobrala nam je ta mesec tri vrle rodoljube. — 7. t. m. je po večletni bolezni zapustil solzno dolino prečast. g. Jožef Poklukar, stolne cerkve korar, bivši iskren profesor pravne in pastirstva in marljiv delavec na slovenskem slovstvenem polji. S „pastirstvom,“ ki je učna ali še ne natisnjena knjiga bogoslovcem ljubljanskim, si je med Slovenci ustavil slavilen spomin, kateri mu ne ugasne na veke. Bog nam daj najti blazega mecena, ki pomore, da se kmalo natisne to zanimivo delo! Po svoji vseslovenski (oziroma vesoljni evropski) abecedi, s katero se je veliko let nevrudljivo in z velicimi stroški ubijal, a ne dosegel, česar je srčno želel Slovanom na korist, znan je tudi zunaj slovenske meje. „Novice“ hranijo marsikteri njegov spis o važnih in zanimivih rečeh. Najrajše je govoril o ljubezni do bližnjega, katero je skazoval tudi v djanji;“ v ta namen je spisal in 1859. l. na svetlo dal malo knjižico z naslovom: „jedro keršanske ljubezni, ki se kaže v ljubezni do bližnjega;“ omika in izobraževanje slovenskega naroda bila mu je jako pri srcu. Obé te blagi čutili dijete tudi iz njegove oporoke; kajti iz majhnega premoženja, katero je zapustil, je — razen tega, kar je sporočil sorodovini svoji — odločil ljubljanski ubožnici 100 gld., varovalnici malih otrok 100 gld., družbi kat. rokodelskih pomočnikov 100 gld., osnovatelju družbe treznosti 100 gld., spisatelju najboljše slovenske knjige za otroško izrejo 200 gld., družemu, ki za to spiše najboljšo, 100 gld. (rokopisa ostaneta pisateljeva lastnina), učitelju svojega rojstnega kraja vsako leto 100 gld. za poboljšek. — Nekoliko ur pozneje vendar že 8. t. m. je v Gospodu zaspal njegov žensev in sorodovinec Jožef Poklukar, bivši šent vidski župnik, zvest delavec v vinogradu Gospodovem in tiha in pohlevna vijolica na narodnem polji, ki je z veseljem vsikdar podpiral slovstvo domače. — 21. marc pa nam je nenadoma vzel Franceta Žerovca, odbornika čitalničinega, ustanovnika matičinega, člana sokolovega, iskrenega in delavnega rodoljuba in podpiratelja vseh naših narodnih naprav. „Ljubi Glasnik!“ tudi ti imenovanih tréh možakov narodnjakov slavn imena hrani v svojih listinah ter vrstnikom in potomcem njihovo djanje postavi v posnemavni izgled. — Kakor so pa resnične nepozabljivega Slomškega besede: „dež za solncem mora biti, — za veseljem žalost priti,“ prav tako je tudi res, da po dežji solnce sije — po žalosti veselje klije. To nam potrjuje 21. marc; kajti ravno ta dan je slovenska Kljona z veseljem v svojo pratiko zapisala dve znameniti dogodbi ljubljanskega mesta. Prva je, da so se prva slovenska pisma o meščanstvu dala novoizvoljenim meščanom, druga pa, da je naš mestni odbor za magistratnega komisarja izvolil g. Luka Svetca, ki bode opravljal težavno a važno službo mestne policije. Slava odboru, da si je izbral moža zlatega jedra, ki se je v deželnem zboru tako nestrašljivo, krepko in prepričavno potezal za narodne pravice in si bode gotovo vedel zaupanje in spoštovanje pridobiti pri vseh meščanih. — Od mojega zadnjega dopisa nas je tudi naša čitalnica razveselila z dvema izvrstnima besedama. Drugi

je spretni pisatelj „domačega prepira“ spisal veselo igro „v gostilnici na pošti,“ ki je jako mikavna in podučna. Za velikonočni pondeljek čitalnica z južnim sokolom napravlja priprave za velikansko besedo v javnem gledišču ubozim Dolencem na korist. Naj pretehtujem ali program ali vaje za to besedo, zdi se mi, da bode izvrstnejša od lanske, ki je bila ubozim Notranjcem naklonila zdatno pomoč. Ne čudim se torej, da se je že naprej veseli vse mesto; in da so bili pred tednom že oddani vsi sedeži.

Iz Prage, 18. marca. — n. Sprejmi, o mili Glasnik! priscen pozdrav iz središča dušnega in narodnega življenja naših slovanskih bratov. Oglasi se z mogočnim glasom, da te slišijo vsi bratje slovenski; glasi se z milim glasom, da vnameš v vseh srcih predra-
 zih rojakov tako gorečo ljubezen do domovine, do lepih vednosti in umetnij, kakoršno pri českih bratih tolikrat občudujemo. Res občudovati mora vsak velikanski napredek severnih pobratimcev zlasti v zadnjih dvajsetih letih — taka bistrost, taka krepost in gorečnost veje iz njih političnega in slovstvenega delovanja. Zopet se jim je spolnila velika nada, vresničila davna želja: Praško vseučilišče ima biti v kratkem tudi priča slovanskega uma, sedež slovanskih modric.

Prekrasni so bili govori, s kterimi so branili česki poslanci in česki plemenitniki svoj narod, njegov jezik, njegovo slovstvo, zgodovino in prirojene mu pravice in zahtevali, da se mu odpre pot do najviše omike v maternem jeziku. Posvetovanje ni bilo tako viharno, kakor se je pričakovalo. Slovani so govorili mirno in dostojno; v zavesti, da branijo pravico, da podpirajo vroče želje vsega naroda, odbivali so vse napade razdraženih nasprotnikov v krotki besedi z jasnimi in prepričevavnimi dokazi. Govorili so mirno, da se jim ne bi moglo pritikati, da napadajo, dražijo in podpihujejo. Bilo je to voščiti tem bolj, ker se je ravno prej ta dan prigodila na vseučilišču znana neprijetnost, ker so česki učenci izpodbili ovacijo, ki so jo nemški namerjali napraviti deželnemu poslancu profesorju Höfleru.

Profesor Höfler je sicer hvalno znan, le to napako ima, da misli, kakor sploh mnogo družih Nemcev, zlasti tacih, ki priromajo iz „rajha,“ da je veda dušna lastnina le nekterih izvoljenih ljudstev, posebno pa Nemcev. Ta misel je v njem tako razvita, da je v nekem pamfletu, ki ga je izdal ravno prej — in je bil tudi vzrok one prigodbe na vseučilišči — zahtevanje ravnopravnosti českega jezika na vseučilišču naravnost s husitizmom primerjal. Pozneje je sam sprevedel, da je segel predeleč in vzel je brošurko nazaj, ne prodaja se nikjer več.

Drugi so imenovali željo českih Slovanov po najviši omiki rop na lastnini nemškega naroda, na nemški vedi in slavi, ki je boje poklicana, da bi svetila vsem zaostalim narodom; še drugi pa so trdili, da Čehi nikakor niso zmožni z uspehom gojiti vedo tudi na visocih šolah.

Taki možjé ne vedó, ali vsaj priznati nočejo, da je veda v viših izdelkih samostojna, svobodna, neomejena z zemljopisnimi ali pa narodnimi mejami, da se ne deli niti po stanu, niti po bogastvu in starosti. Veda je splošna lastnina vseh ljudi, ona prodaja vsacemu vse svoje bogastvo, ako je željen je sprejeti. Kakor nekđaj se razširja zmeraj, gre od naroda do naroda, vsak jo uživa po svojih razmerah in lastnostih, za kolikor jo eden narod razmnoži in poviša — to postane kmalo lastnina družih, ona razdava darove in je zopet sprejema. Lepo je rekel Rieger: ako je pri Nemcih prej posijalo solnce, imamo pa mi upanje, da bo pri nas najlepši dan, ko bo že tam solnce zahajalo.

Zmagala je pravica, tudi nekteri Nemci so glasovali za njo; največe zasluge pa sta si pri tem pridobila razun Riegerja grof Leo Thun, nekđanji naučni minister in pa kancler vseučilišča Praškega, preblagi kardinal Schwarzenberg.

Veselo je pa zlasti tudi to, da se lepoznavsko slovstvo v tako viharnih političnih časih izbuja z novo močjó! Priča tega so zlasti „Květy“, lepoznavski tednik, v katerem se zbirajo izdelki najboljih lepoznavskih pisateljev. „Květy“ (Cvetje) so nadaljevanje časopisa, ki je pred 30. leti združeval najboljše moči: Mah, Rubeš, Čelakovsky, Havliček, Sabina itd. so bili glavni pisatelji. Zadnja štiri leta se je obdelovala skor samo politika, beletristika je spala. Zdaj pa se je tudi ta zbudila, in se razvija v tem časopisu z novo močjó in posebno krasoto. Květi izhajajo, s posebno prilogo, na vsake stirnajste dni — vsak teden, vrednika sta jim V. Halek in J. Neruda, ki že nekaj časa vodita kolo muznih sinov. Naj bo vroče priporočen ta časopis tudi Slovencem; veljá po pošti 6 fl. 20 kr. in izhaja vsak četrtek na poldrugi poli.

Ravno zdaj se sestavlja v Pragi družba, ktera ima namen, izdajati knjige za ljudstvo prav po ceni. Tiskana pola bo veljala samo tri krajcarje, in ako najde družba obilo podpore, bode pa še ceneja. Imela bo torej ta družba enaki namen, kakor naša družba sv. Mohora, ktero razširjati in podpirati je sveta dolžnost vsacemu Slovencu.

* Preslavni jugoslovanski mecén, prezviš. škof J. J. Strossmayer, ki je tako rekoč temelj položil jugoslovanski akademiji, daroval jej je iz nova preznameniti znesek 20.000 glđ. Slava mu!

* Grof H. Rzewuski, eden prvih poljskih romanopiscev, je umrl v Cudnovi na Volinji. Posebno slové njegovi romani „Listopad“, „Zaporožec“ in „Adam Smigelski“.

* G. Kolař je našel v Taboru star česki rokopis iz husitskih časov.

* Učeno društvo v Belemgradu je sklenilo, da na svitlo da vsa še ne izdana dela vélikega srbskega pisatelja Mušičkega. Obsegajo pa razne jezikoslovne obravnave o srbskem in slovenskem jeziku, srbsko bibliografijo in razne zgodovinske spise o srbskih samostanih v Avstriji.

* Rajni ljublj. profesor bogoslovja Jožef Poklukar, ki je 7. dne m. m. v Ljubljani umrl, je odločil 200 gld. za najboljši pedagoški spis v slovenskem jeziku.

* Geografično društvo v Petrogradu je g. Petra Kozlerja, izdatelja „zemljevida slovenske zemlje“ izvolilo za člana svojega.

Imenik čast. naročnikov. Za celo leto so plačali čast. gg.: 139. V. Plemelej, lok. v Koroški Beli; 140. J. Sancin, bogoslovec v Gorici; 141. J. Šinkovic, farm. v Munah; 142. O. L. Zihelr, norm. katehet v Paznu; 143. J. Brčić, kapl. v Poljanah; 144. J. Noli, doktorand v Ljubljani; 145. J. Križan, pravnik v Gradcu; 146. J. Krušič, gimn. katehet v Celji; 147. F. Napret, c. k. sodn. svetovavec v Trstu; 148. gospa Katarina Florian v Kranji, 149. J. Sovdat, fajm. v Kamnjih; 150. A. Mazej, kr. gim. prof. v Požegi; 151. J. Cinkovic, kapl. v Doberli vasi; 152. gospa Luiza Pesjakova; 153. Drag. Pec, c. k. uradnik v Kranji; 154. J. Bizjak, duh. v Gradiški; 155. J. Pavalec, kapl. v Cmureku. (Dalje prih).

Skakalnica.

Sr-	stim	ti	Vpo-	več	ko	ne-	ji
po-	di	ce	krep-	več	ko-	ne	sto-
pa-	po-	daj,	Na-	ži-	bi	za-	ho-
na-	se	se	preš-	po-	ran,	pi	ža-
ni	Na-	prej	no	za-	vi!	di,	do-
lo	Krij	po-	laž-	njih	koj-	luj	v bran,
vi,	strast-	bo-	ju	broj	zdej,	volj-	Po-
di!	v kri-	lji-	Po	no	ko-	Na	se

M. Flegerič.

Listnica. dru. St. J. v. K. Okoli 13.000 stanovnikov; g. L. G. in A. Z. Prosimo kmalo dalje; g. J. B. v T. in J. P. v K. Natiskovanje se prične te dni; g. J. P. v Lj. Poslane reči se porabijo; kdor želi za letošnje družbine bukke še kaj poslati, naj stori to vsaj v nekterih dneh.

Po neprimoliki se je moralo nadaljevanje in konec „klosterskega žolnirja“ za prihodnji list odložiti. — Cvetja 30. vezek izide v kratkem.

Vredil in založil A. Janežič v Celovcu.

Natisnil Jož. Blaznik v Ljubljani. v